

ATOMERŐMŰ

XLV. ÉVFOLYAM, 11. SZÁM

NAGYÍTÓ

Apró jelek: egészségmegőrzés az atomerőműben

Nocsak, te beszélsz – magzati kapcsolatok

MVM Paksi
Atomerőmű

Tartalom | 2022. november

- Köszöntő 3
- „A munkát alakítjuk az emberhez” 4
- Párbeszédben 8
- Fókuszban a Paks II. Atomerőmű első számú referenciája 12
- Áthajlások – művészek a kutatásban 16
- Rezsifogadalom 20
- El Greco a Szépművészeti Múzeumban 24
- Koronavesztés 28
- Nocsak, te beszélsz... 32
- A felfedezők 36
- Irány a Deseda! – majd Rippl-Rónai Róma villája 40
- Részlet/látó 44
- most, itt semmi nem állja meg a helyét 46
- Nukleáris képzés a Paks II. Zrt. közreműködésével 48
- „Motiváltan érkeztem” 50
- Két összeillő ember 52
- Nyugdíjba vonult kollégáink 53
- „Egy nivó volt az atomerőműben dolgozni” 54
- Babahírek 56
- Gyászközlemények 58
- Próbetús részek és tömönatos „igazságok” 59

Impresszum

Kiadja: MVM Paksi Atomerőmű Zrt.
Felelős kiadó: Pekárik Géza vezérigazgató
Főszerkesztő: Torma Dóra; e-mail: atomeromujsag@npp.hu
Szerkesztőségi munkatárs: Cibuláné Mayer Szilvia
A szerkesztőség tagjai: Enyedi Bernadett, Gyöngyösi Petra, Gyulai János,
Lehmann Katalin, Orbán Ottilia, Prancz Zoltán, Susán Janka, Tóth Márton
Szerkesztőség címe: MVM Paksi Atomerőmű Zrt.
Tájékoztató és Látogatóközpont; 7031 Paks, Pf. 71 | Telefon: 75/507-882
Telefax: 1/355-7280 | Internet: www.atomeromu.mvm.hu
Nyomdai előállítás: ATOMIX Kft. Nyomdaüzem | Felelős vezető: Bese Tamás
Tördelés: Schubert Miklós
Borítókép: László-Boglári Orsolya
Belső borítókép: Rudolf Csilla, A Ti Fotóitok fotópályázat
Hátsó borítókép: Sallai Dalma, A Ti Fotóitok fotópályázat

Dr. Kovács Antal
kommunikációs igazgató

Kedves Olvasók!

Novemberi lapszámunk kis dolgokat vesz nagyító alá – nem azzal a céllal persze, hogy bolhából csináljunk elefántot, hanem hogy megmutassuk, apró részletek hogyan hatnak az életünkre. Tudták például, hogy kutatások szerint az erőműben dolgozók egészségügyi állapota jobb, mint az országos átlag? Ez egyrészt egyértelműen megmutatja, hogy az erőmű nem gyakorol érdemi hatást a környezetében élőkre és dolgozókra. Másrészt arra is visszavezethető, hogy komolyan vesszük az egészségmegőrzést, például a mostani lapszámomban ismertetett éves üzemorvosi vizsgálatok révén.

Bemutatjuk emellett a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egy idén meghirdetett különleges programját, amely tudomány és művészet összeházasításával kísérletezik – az egyetem „rezidens művészei” apró lépésekben bontják le a falakat az emberi megismerés és alkotás között. Foglalkozunk ismét – remélhetőleg utoljára – a koronavírussal is, szakértőnk elmondja, miért látja úgy, hogy alighanem elérkezett a pandémia vége.

„A munkát alakítjuk az emberhez”

Lehmann Katalin | Fotó: Bodajki Ákos

Orvosi vizsgálatokra általában nem jószántunkból szoktunk menni, pedig a szűrővizsgálatok sok betegségre még időben fényt deríthetnek, ezzel is esélyt adva magunknak a gyógyulásra. Az üzemorvosi alkalmassági vizsgálat nem választható, hanem kötelező a munkavállalóra és munkáltatóra nézve, a vizsgálatokat pedig kormányrendelet határozza meg. Dr. Brázay Lászlóval, a Nukleo-Med Kft. egészségügyi szervezetének vezetőjével beszélgettem.

– Mit lehet általánosságban megtudni az atomerőmű üzemorvosi vizsgálatáról?

– Az az alapelvünk, hogy nem az ember egészségét alakítjuk a munkához, hanem a munkát az emberhez. Azon túlmenően, amit a jogszabály leír (a munkavégzés milyen megterhelést jelent a munkavállaló számára), vizsgáljuk még azt az igénybevételt is, amit a munka megkíván; eleget tud-e tenni a munkájának az illető úgy, hogy hosszú távon sem károsodik az egészsége. Az atomerőműben

a munkakörök többsége sugárveszélyes, de az atomerőmű tevékenységét segítve egyéb más, kevésbé veszélyesnek mondható munkakörök is vannak. Ácsok, lakatosok, villanszerelők, takarítók, nyomdászok, irodai dolgozók. Rendkívül vegyes munkakörök azok, amelyekkel találkozunk.

– A munkavállalónak beutalóval kell érkezni. Kinek és hogyan kell kitölteni a beutalót?

– A beutalón, amellyel a beutalt munkavállaló érkezik, és amelyet a munkáltató tölt ki, különféle ve-

szélyek vannak felsorolva, amelyek alapján tudjuk, hogy melyek azok, amelyekre adott munkakörben az adott munkavállalónál oda kell figyelni. Például a zaj egy igen jellemző veszély, mivel a gépek által kibocsátott hang hatással van az egészségre. Az örök esetében például dörejártalomról beszélhetünk a fegyverek által kibocsátott hangok miatt.

A munkáltató kötelessége és felelőssége kitölteni a beutalót, amely egy aláírással, pecséttel ellátott okirat, ezzel határozza meg

a munkavállalót érhető expozíciókat, ami azt jelenti, hogy egészségben a munkáltató határozza meg, és amelybe tulajdonképpen nincs beleszólásunk.

Típusos hiba lehet a dokumentum kitöltésében, hogy kétféle sugárzást említ. Van ionizáló és nem ionizáló sugárzás, amelyekről tudnunk kell, hogy nem egymás tagadásai. Ahol nincs ionizáló sugárzás, ott még lehet egyéb más, például mágneses, hőmérsékleti, mikrohullámú sugárzás.

A vegyi anyagoknál fontos feltüntetni a konkrét vegyi anyagok megnevezéseit. A rákkeltő vegyi anyagok jelentenek igazán veszélyt, de ezek az atomerőmű esetében nem jellemző veszélyforrások. Az ilyen veszélyeknek kitett munkavállalókat egyébként rendszeresen kell vizsgálni, például vizeletvizsgálatot kell elvégezni, amelyet aztán egy speciális labor értékeli ki.

Járványügyi érdekből kiemelt munkakörök azok, ahol étellel, árvízvédelemmel foglalkoznak.

Egyéb fertőzésveszélynek leginkább az egészségügyben és a vendéglátóiparban dolgozók vannak kitéve.

Ez csak néhány említés a dokumentumban szereplők közül, de mindezek felül létezik egy ún. „egyéb” mező is, ahol azt a veszélyt lehet feltüntetni, ami nem szerepel a beutalón.

– *A beutalón olvasható olyan veszély is, mint a „pszichoszociális tényezők”. Mit jelent ez?*

– Azzal tudnám a legegyszerűbben elmagyarázni, hogy azok a munkavállalók vannak kitéve ezeknek a veszélyeknek, akik a reklamációs pultnál, recepción dolgoznak, azok, akik közvetlenül emberekkel dolgoznak. A monotonia, az egyéb olyan feladatok tartoznak ide, ahol

nagyfokú koncentráció szükséges a feladat elvégzéséhez. Vizsgálatuk előzetes menedzserszűréssel történik, felméri, hogy milyen a stressztűrő képesség. Az alkalmassági vizsgálatnál itt megjelennek a pszichológiai vizsgálatok is, ahol tesztekkel, elbeszélgetéssel bizonyosodnak meg a munkavállaló alkalmasságáról.

– *Visszatekinthető a dolgozók egészségügyi állapota évekre visszamenőleg is?*

– Igen, és nagyon hasznos statisztikákat tudunk ezekből az adatokból készíteni, mivel a dokumen-

tációkat (digitálisan is) rendkívül hosszú ideig meg kell őrizni. Azt mondhatjuk, hogy gyakorlatilag végigkísérjük a munkavállaló teljes pályafutását a belépésétől kezdve a távozásáig.

– *Milyen vizsgálatokat végeznek a kötelező éves üzemorvosi alkalmassági vizsgálatokon?*

– Létrehoztunk egy olyan vizsgálati módszert, amit gyakorlatilag egységesen, minden atomerőműves munkavállalónál elvégzünk. Ezt részben örököltük is, mivel ez egy régebben kialakult gyakorlat, amit a versenyipaci

helyzeteknek megfelelően a közbeszerzési kiírásban az egészségügyi szolgáltatótól már el is vár az atomerőmű. Ilyen a laborvizsgálat, amelyet laborgépeink segítségével értékelnek ki a laboraszisztenseink. A vértől kezdve a máj-, a vesefunkció vizsgálatát, vizeletvizsgálatot, pajzsmirigyfunkciót, bizonyos esetekben vérsírok és tumormarker vizsgálatait tudjuk elvégezni. A laborvizsgálatot egy általános fizikális vizsgálat követi, ilyen a BMI-meghatározáshoz a súly és magasság felmérése is, amit látásvizsgálat követ, ahol a tábla segítségével a távollátást vizsgáljuk. Vannak közellátó vizsgálatok is, amikor ún. olvasásp próbával nézzük meg, hogy kinek milyen a látása, esetleg szüksége van-e szemüveg-korrekcióna. Nézzük a színlátást (szerk.: általában csak egyszer, új belépéskor vizsgálják), hogy nincs-e színtévesztés vagy színvaktság, illetve nézzük a térlátást (szerk.: új belépéskor és behatásos sérülés esetén vizsgálják) is. Vérnyomás- és pulzusvizsgálat is történik az előkészítőben, de mód van EKG-vizsgálatra is. Utóbbit a mûszakban és a villamos árammal dolgozóknak kell, hogy elkészítsük. Hallásvizsgálatot is tudunk végezni egy szabványos, évente hitelesített mûszerekkel felszerelt speciális kabinban.

Az orvosi rendelőben fizikális vizsgálat, egy átfogó belgyógyászati vizsgálat zajlik, ahol a szív, a tüdő, a has, a nyirokcsomók, a torok, a végtagok vizsgálatára kerül sor.

– *Melyek a következő lépések, ha a munkavállalónál a vizsgálatok során eltérés tapasztalható?*

– Minden vizsgálatnak következménye van; akárhol eltérést találunk, abban az esetben tovább

kell, hogy küldjük a munkavállalót további vizsgálatokra, esetleg szakorvosokhoz, amiről aztán visszajelzést kérünk. Ha időben elkezdünk foglalkozni az eltérésekkel, akkor el tudjuk nyújtani azt az időt, amit a munkavállaló

még munkában tud eltölteni, és a megfelelő, jó életminőségét is tovább fenn tudja tartani, de ehhez a munkavállaló együttműködése is szükséges. Nem az az első, hogy valakiről kimondjuk az alkalmatlanságát, hanem figyelembe vesz-

Mi az üzemorvos feladata?

Az üzemorvos az a szakember, aki a munkáltató megbízásából a munkaköri alkalmassági vizsgálatokat az előírások szerinti ütemezésben és módon elvégzi. Az orvosi alkalmassági vizsgálat eredményeként megállapítja a munkavállaló alkalmatlanságát vagy alkalmasságát

az adott munkakörre vonatkozóan. Előzetes munkaköri alkalmassági vizsgálatot valamennyi munkavállalónál a munkába lépést megelőzően, illetve fennálló munkaviszony esetén akkor végeznek, ha a munkavállaló munkakörében változás áll be.

Üzemorvosi vizsgálat munkavállalói kategóriák szerint

A 89/1995. (VII. 14.) kormányrendelet a munkavállalókat négy kategóriára osztja annak alapján, mennyire veszélyes az egészségre az adott munkakör. Az, hogy az orvosi vizsgálat miből áll, az a munkavégzés körülményeitől is függ.

- **„A” foglalkozás-egészségügyi osztály**
Ide tartoznak az egészségre legnagyobb kockázatot jelentő munkakörök, például: bányászat, rákkeltető stb. munkahelyek.
- **„B” foglalkozás-egészségügyi osztály**
Az előző kategóriánál kisebb kockázatot jelentő tevékenységek csoportja. Jellemzően olyan

munkakörök, amelyek valamilyen gazdasági tevékenységekhez kapcsolódnak, például: mezőgazdaság, építőipar, élelmiszergyártással foglalkozó stb. munkahelyek.

- **„C” foglalkozás-egészségügyi osztály**
A „B” osztályba sorolt munkaköröknél is veszélytelenebb tevékenységek tartoznak ide, például: ipari, szolgáltató, kutató stb. munkahelyek.
- **„D” foglalkozás-egészségügyi osztály**
A „D” foglalkozás-egészségügyi kategória jelenti a legkisebb egészségügyi kockázatot, például: oktatási, kulturális, adminisztratív stb. munkahelyek.

Szűrővizsgálatok az atomerőmű területén

Minden szűrés feltétele a Medicover-tagság.

- **Tüdőszűrő vizsgálat: évente 1 × 10 nap folyamatosan**
- **Mammográfiavizsgálat: évente 1 × 4 nap**
- **Melanomaszűrés: évente 4 alkalom**

A szűrések mindegyike népszerű a dolgozók körében.

Laborpanelek vizsgálata:

- **„D” Laborpanel (D-vitamin-hiány kimutatása)**
- **„E” Laborpanel (ételallergia kimutatása)**

- **„F” Laborpanel (pajzsmirigy-hormonfunkció kimutatása)**

Maximum 50 db/panel, évente 2 nap biztosított.

Minden MVM PA Zrt.-s munkavállalónak lehetősége van évente egyszer tumormarker- és egyszer pajzsmirigyvérvétele a Nukleo-Med Kft. közreműködésével. A vizsgálat ez esetben is népszerű a dolgozók körében.

Forrás: www.fitpuli.hu

szük, hogy végleges, fokozatos, gyógyíthatatlan-e az adott betegség. Mindezeket úgy próbáljuk intézni a munkáltatóval együtt, hogy vagy átmenetileg keresünk a munkavállalónak egy könnyebb munkát, vagy táppénzt, rehabilitációt állapítunk meg, hogy aztán idővel vissza tudjuk helyezni a munkavállalót az állandó munkakörébe. Sok lehetőségünk van, de ezekhez kell egy együttműködő páciens, a munkáltató jóindulata és a mi közvetítő munkánk.

– *Milyen az általános egészségügyi állapota dolgozóinknak?*

– A pandémia előtt készítettünk egy egészségügyi állapotfelmérést, amely négy-öt évet ölel fel. A kutatásban megnéztük az atomerőműves dolgozók és az atomerőmű területén dolgozók egészségügyi állapotát az országos átlaghoz képest (a leggyakrabban előforduló betegségek alapján: pl. magas vérnyomás, cukorbetegség, elhízás, szív-ér rendszeri megbetegedés, daganatos megbetegedések stb.) A szabadon elérhető KSH-adatokat is felhasználva azt az eredményt kaptuk, hogy az atomerőműben sokkal jobb

egészségügyi állapotban vannak a munkavállalók, mint máshol az országban. Érdekes kérdés, hogy ez minek köszönhető. Nagy valószínűséggel kimondhatjuk, hogy mindez az itt dolgozók jobb életstílusával van összefüggésben, és hogy az elmúlt évek alatt az atomerőmű és a város nagyon sok rekreációs-rehabilitációs intézkedést hozott. Uszoda, strand van Pakson, a kerékpárút, számtalan sportlehetőség, és a munkavállalók igénybe vehetik a balatonfüredi, a Fadd-Domboriban található és a soproni üdülőt is.

Párbeszédben Új Üzemi Tanács a Paksi Atomerőműben

Susán Janka | Fotó: Bodajki Ákos, saját archívum

Az Üzemi Tanács (ÜT) működésének több évtizedes tapasztalata van már a Paksi Atomerőműben az 1993-as megalakulása óta. A cikk írásának időszakában zárult le az új tanács választásának procedúrája, a tagok megbízása, az alakuló ülésen az új elnök megválasztása. Munkavállalóként érdemes tisztában lenni az ÜT feladatkörével, hiszen a tagjai heti szinten tesznek értük, figyelemmel kísérik a kollégákat érintő ÜT-hatáskörben lévő szabályozási elemek változásait. Az ÜT a munkáltató és a munkavállalók egyik legfontosabb érdekképviseleti szervezete, de fontos megjegyezni, hogy nem szakszervezet.

Lőrincz László leköszönő
ÜT-elnök – több cikluson
keresztül vezette a testület
munkáját

– *Miért tartod fontosnak az ÜT működését?*

– Erre több válasz adható. Nem szeretném a törvényi előírást elmondani, mert az abban szereplő mondatokat kell feltölteni tartalommal. Attól függ, hogy a munkavállalók, illetve a munkáltató mire akarja használni. Az ÜT egyfajta párbeszéd helyszíne lehet, mert esetünkben azt nagyon nehéz elképzelni, hogy a munkáltató párbeszédet folytat 2500 emberrel. A törvény erre ad lehetőséget, hogy képviselők által kommunikáljanak a felek. Ehhez szükséges egy felkészült és hiteles, a munkavállalók által választott és elfogadott ÜT, illetve egy munkáltató, aki érdeemben kíváncsi arra, hogy a kérdéseire milyen választ kap.

– *Hány cikluson keresztül vezetted az ÜT-t?*

– Ezt még nem számoltam meg. 1997 óta két ciklust nem én vezettem, és egy ciklusban nem voltam a tagja. Alapvetően a 2012-es munkatörvénykönyv-módosítás hozott jelentős változásokat.

– *Az Üzemi megállapodásban (ÜM) szabályozott az ÜT munkája a társasági keretek között. Ez a törvényi előírásoknak megfelelő, vagy ahhoz képest pluszt is tartalmaz?*

– Javarészt a törvényi kötelezettséget írja le, másrészt van többlet

is ahhoz képest. Rendkívül fontos, hogy a munkáltató biztosítja az ÜT működtetéséhez szükséges munkafeltételeket, szolgáltatásokat. Hozzájárul a tagok fejlődéséhez az oktatás-képzés területén, gondolok pl. a részvételi lehetőségre az Üzemi Tanács Akadémián és az ÜT tagok munkájának segítése tekintetében. Az ÜM megbízása a 2012-es törvényi változások óta egy ciklusra terjed, emiatt újra kell tárgyalni a feltételeket minden választás után. Bízunk benne, hogy a munkáltató továbbra is biztosítani fogja az eddigieket.

– *A gyakorlatban mit jelent az ÜT működése?*

– A legfontosabb a részvétele a vállalat működési rendjében. Ez alapvetően az eljárásrendek, szabályzatok, szabályzók, különböző utasítások rendszeres felülvizsgálata, adott esetben jóváhagyása, véleményezése. Sokan nem látják ennek a munkának a jelentőségét, próbálják kisebbíteni. Azonban, ha nem lenne ez

az együttműködés, akkor vállalati szintű egyeztetésekre lenne szükség. Egyrészt megkönnyíti a munkáltató feladatát, másrészt lehetőséget biztosít arra, hogy a munkavállalók, akár érdekcsoportok (pl. karbantartás, üzemvitel) véleményt mondhassanak bizonyos szabályozókról. Szoktuk mondani, hogy az ÜT-nek „mindenhez is” joga van, ami a munkavállalóval történik. Komoly befolyást lehet gyakorolni, másik oldalról pedig fontos ismereteket lehet szerezni a szabályozások tekintetében. Elvárás a tagokkal szemben, hogy ismerjék, értsék a szabályozásokat, sok esetben értsenek hozzá, ismerjék az azt alkalmazók véleményét, és képviselni is tudják azt a munkáltató felé. Ezek sok felkészülést igényelnek, sokat kell olvasni, kérdezni, sziszifuszi, nem látványos háttérmunkát kíván.

– *A munkátok során a szabályozások meghatározott része érinti az ÜT munkáját?*

– Így van. Hosszú évek munkájának eredményeként alakult ki ez a kör. Azt gondoljuk, hogy a munka-

vállalókat leginkább érintők tekintetében kéri ki a munkáltató a véleményünket.

– *A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy gyakran tartotok üléseket?*

– Ennek is tradíciója van Pakson. Érvényesül az az elv, hogy széles körben fedjük le az erőmű munkaterületeit, ami nehézséget is jelent a műszakos kollégák tekintetében. Hamvas István korábbi vezérigazgató bölcsen azt mondta, amikor erről beszélgettünk, hogy úgy legyenek összeállítva a műszakbeosztások, hogy a műszakos kollégák minden ülésen részt tudjanak venni, ne legyen mérlegelhető a részvételük. Ez a mai napig is így van, minden héten szerdán nyolckor kezdődik az ülésünk.

– *Van-e olyan eredmény, amire büszke vagy?*

– A legfontosabb eredménynek azt tartom, amit még 1993-ban az ÜT alakuló ülésén dr. Petz Ernő megfogalmazott kérésként: „Azt szeretném kérni, hogy az erőmű Üzemi Tanácsa foglalja el az országban azt a szerepet, amit az erőmű elfoglal a nemzetgazdaságban!” Ez akkor egy nagyon súlyos tehernek tűnt számunkra. Egy jó csapatmunkának köszönhetően megvalósult ez, amiben a munkáltatónak is jelentős szerepe volt, hiszen biztosította azokat a munkavégzési feltételeket, amelyek lehetővé tették.

– *Milyen eredményekre gondolsz országos szinten?*

– Példás az Üzemi megállapodásunk, nagyon sok ÜT használja ezt alapul. Azt a hármas együttműködési munkamódszert is, amelyben együtt dolgozunk a munkáltatóval és a szakszervezetekkel mindhárom megelégedésére. Ez a példa az MVM Csoportra is igaz, ott is ezt alkalmazzák már.

Bakó Tibor – az ÜT-választás Választási Bizottságának elnöke

– *Miért tartod fontosnak, az ÜT működését?*

– Sokan abban a hiszemben vannak, hogy az ÜT a szakszervezethez kapcsolódik, holott ez nem igaz. Az ÜT-t a munkavállalók hozták létre, annak érdekében, hogy a munkavállalók és a vezetés összhangban legyen. A vezetésnek az ÜT jó szándékú, segítő észrevételeket tesz, kivéve a jóléti érdekeltségeket, mert ezekben teljes egyetértési joga van. Egyébként az ÜT mindennel foglalkozik, ami legalább 25 munkavállalót érint, illetve mindennel, amivel a munkavállaló az ÜT-hez fordul.

– *Hogyan alakult meg, és mik a Választási Bizottság feladatai?*

– Az ÜT-elnök a tagsággal együtt alapítja meg 5 évenként a minimum 3 fős választási bizottságot, nálunk most 5 fős volt. A feladata a választás teljes lebonyolítása a tagok jelölésétől kezdve, és természetesen a vállalat vezetésével kommunikálva, mert bizonyos adatokat ők tudnak részünkre biztosítani. Ezek a jelölőlisták, hogy kik jelölhetnek, és kit. A kettő között van egy minimális különbség, a ve-

Üzemi tanács

– A munka törvénykönyve XX. fejezet (235–269. §):

„Az üzemi tanács feladata a munkáltató döntéseiben való részvétel, működésének alapja a munkáltatók és munkavállalók együttműködése. A munkavállalók részvételi jogának gyakorlását a törvény a munkavállalók létszámához és a munkáltatói szervezet struktúrájához igazodóan több formában teszi lehetővé.”

zető és rokona nem lehet tag, és féléves munkaviszony is szükséges hozzá, a leglényegesebb szempontokat említve.

– *Milyen érdeklődés mellett zajlott a választás?*

– Büszke vagyok az eredményre, 58,9%-os volt a részvételi arány, majdnem 3%-kal jobb, mint az előző. Hozzáteszem, hogy változott a választás menete. A dolgozók számára a munkahelyi vezetők adták át a szavazási lapot, amit a több helyen kihelyezett urnákba dobhattak bele. A Választási Bizottságnak nem voltak köztes eredményei a részvételi arányról, csak a végén bizonyosodhatott meg arról, hogy elértük-e az 50% + 1 főt.

– *Hogyan dolgoztatok együtt a vállalatvezetéssel a szavazás érvényességéért?*

– Több fajta eszközzel próbálkoztunk. Törvényileg is meghatározott, hogy mikorra kell a jelöltek listáját nyilvánosságra hozni. Plakátokat helyeztünk ki az erőmű több pontján, de emellett honlapot hoztunk létre, e-mail-címet adtunk közre, ahol érdeklődni lehetett. A belső információs portálon is volt lehetőségünk megjeleni a jelöltek bemutatásával és a választási információkkal. Emellett a jelöltek bemutatkozása kis nyomtatott füzetben is olvasható volt. A vezetésnek ezúton is megköszönöm, hogy a gazdasági vezetők is mozgósítottak, ők osztották ki a szavazólapokat is. Érdekes problémát vetett fel ez, a szavazólapok hamisíthatóságát kellett elérnünk, amit UV-peccsétekkel sikerült biztosítanunk. A szavazatok számolásánál ez pluszmunkát is jelentett. Ennek ellenére frappánsan sikerült, mert reggel 6-kor kezdtük a szavazatok számlálását, és délután 2 óra előtt elkészült a jegyzőkönyv.

Ezúton is köszönöm a bizottság és a számlálóbizottság munkáját.

– *Kik állíthatnak jelöltet?*

– A szakszervezetek és munkavállalók is, amennyiben 50 fő támogatását megszerzik. Most fordult elő, hogy 4 fő munkavállalói jelölés érkezett a választásokra, akik közül kettő be is jutott.

– *Mielőtt a Választási Bizottság vezetését elvállaltad, lemondnál az ÜT-megbízásodról, a kettő együtt nem végezhető. Előtte azonban több cikluson keresztül vettél részt az ÜT munkájában. Mekkora feladatot jelentett ez, és van-e olyan eredmény, amire büszke vagy?*

– Három cikluson át voltam ÜT-tag. Mentalitásfüggő a befektetett munka mennyisége, de aki komolyan gondolja, az látja, hogy sokat kell foglalkozni az ülésekre való felkészüléssel. Sokszor laikus az ember, mert nem jogász és legtöbbször nem szakértő. Oda kell figyelni, hogy úgy szülessen jó döntés, hogy egyik fél se sérüljön, ne legyen konfliktus. A konfliktushelyzetek feldolgozása a szakszervezetek feladata. Komoly eredménynek tartom azt, hogy a választásokon az együttműködésünk a szakszervezetekkel súrlódásmentes volt.

Lukácsi Tibor – az újonnan megválasztott ÜT-elnök

– *Miért tartod fontosnak az ÜT működését?*

– A mottómnak tartom – pláne a mai életünkben, amikor igencsak szélsőséges helyzeteket produkál, lásd pandémia –, hogy munkavállalóként ki kell használni a törvényadta lehetőségeinket a jóléti és szociális helyzetünk megtartásáért, ha van egy minimális lehetőségünk, akkor még a javításáért is, a munkáltatóval együtt dolgoz-

va, hiszen egy hajóban evezünk. Éppen ezért nem mindegy, hogy az ÜT milyen hatékonysággal dolgozik, és kihangsúlyozandó, hogy két félen múlik, a munkáltatói és a munkavállalói oldalon. Rendkívül empatikus, humán beállítottságú vagyok, és el kell mondjam, hogy a munkahelyemet igazán értékesnek tartom, kimondottan ezért zászlós hajó számomra az ÜT munkája, annak elősegítése, hogy jól működjön.

– *Mióta veszel részt az ÜT munkájában?*

– 2007 óta vagyok a tagja. Az első éveim tanulóévek voltak, összetett az itt végzett munka, eleinte átláthatatlannak tűnt számomra, csak figyeltem, hogy a többiek hogyan dolgoznak. Idővel bekerültem a Kulturális és Sportbizottságba, és ekkor éreztem úgy, hogy kezdem jobban átlátni a működést. Két nagy pillért különböztethetünk meg az ÜT működésében:

- a közös döntési körébe tartozó területek (jóléti rendszer – saját üdülők, kulturális és sportcélú juttatások, munkába járás feltételei, speciális büfé működtetése, lakás-célú juttatások, rendezvényhelyiségek igénybevétele);
- a véleményezési körbe tartozó területek: ez sokkal bővebb – ide tartozik az SZMSZ-től kezdve a Sugárvédelmi szabályzat, a munkavédelem, a munkaköri alkalmasság, a képzések, a belépésre képes állapot, a Humán Bizottság.

Mindent nem sorolom fel, de ezek mind megtalálhatók az ÜM 3. számú mellékletében.

Az utóbbi években a feladataim azzal bővültek, hogy bekerültem a Műszaki Alkotói Pályázat bírálóbizottságába, ami a szívemhez közel áll. A Technológiai Oktatáson dolgozom, de előtte a karbantartási és üzemeltetési területet is megismertem, elég széles spektrumú a tudásom és a szerzett ismer-

teim, nem beszélve arról, hogy az oktatási munkám is megkívánja a szabályozások alapos ismeretét. Ez nagyon jó alapot ad ahhoz, hogy a műszaki pályázatok elbírálásában részt vegyek.

– *Milyen bizottságok munkájában vesznek részt ÜT-tagok?*

– Egészségügyi Bizottság, Műszaki Alkotói Pályázat bírálóbizott-

ság, Lakáskölcsönöket Előkészítő Bizottság, Kulturális és Sportbizottság, Céggyűűrű Kuratórium, Humán Alapítvány Kuratórium, Humán Alapítvány Felügyelőbizottság.

– *ÜT-elnökként milyen terveid vannak? Hogy látod, mely területeken lenne érdemes fejlődni, változni?*

– Amit látok, sok esetben, és nem csak az ÜT kapcsán, hogy elcsúsznak az információk. Onnantól kezdve mindenki a saját vonalát erősíti, húzza alá. Pedig legtöbbször csak a kályhát kellene megtalálni, és kiderülne, hogy egyről beszélünk. Úgy érzem, ezen lehet csiszolni, inkább tárgyilagossá és hatékonyabbá tenni az együttműködést, az asszertív kommunikációt lehetne következetesen alkalmazni, kevesebb félreértéssel. Ezért is hangsúlyoztam ki, hogy ezt nemcsak az ÜT munkájára vonatkoztatom, hanem az erőmű egészére. Az ÜT-re vonatkozóan a kifelé történő kommunikációt szeretném erősíteni.

Fókuszban a Paks II. Atomerőmű első számú referenciája

Hárfás Zsolt | Fotó: Hárfás Zsolt

Idén második alkalommal, szeptember 7–8. között rendezték meg Oroszországban a Roszatom nemzetközi horgászversenyét a Leningrádi Atomerőmű tőszomszédságában, a Finn-öböl vizén. A tíz országból érkezett 26 fős mezőnyben a magyar csapat szép sikert ért el, megszerezve az előkelő 4. helyet. Szakértőként, magyar szemmel azért is volt különösen érdekes ez az esemény, mert ennek apropóján immár működés közben is láthattam a 2018-ban, illetve 2021-ben termelésbe állított, a világon ma a legkorszerűbbnek számító VVER-1200 típusú blokkokat, amelyek a Paks II. Atomerőmű első számú referenciájaként szolgálnak.

Az utazással kapcsolatban érdemes azt megemlíteni, hogy az ukrán–orosz háború miatt Budapestről Szentpétervárra eljutni már magában is egy igazi kaland. Ugyanis a Brüsszel által kivetett szankciók miatt a legrövidebb út repülővel, isztambuli átszállással vezetett úgy, hogy előtte Isztam-

bul felé oda, majd – onnan a Szentpétervárra tartó közvetlen járatral – a visszaúton is átrepültünk Magyarországon felett...

Korábban már többször jártam a Leningrádi Atomerőműben, akkor még csak épültek/próbaüzemben álltak a blokkok, amelyek ma már 2400 MW villamos teljesítményt

képviselnek. A látogatás során Vlagyimir Pereguda, a Leningrádi Atomerőmű igazgatója ismertette a két blokk építésének főbb állomásait és azok főbb jellemzőit is. Elmondta, hogy az orosz VVER-1200 típusú atomerőművi blokk, amelyekből kettő Novovoronyezsben, kettő itt, egy pedig Fehér-

a biztonság ilyen szintje mellett feleslegesnek is tűnhet. Ám az atomenergetikában egyvalamiből soha nem lehet elég – ez pedig a biztonság. Ezért is építi be a Roszatom minden új atomerőműbe szériatartozékként a reaktortartály alá a hatalmas, üstre emlékeztető szerkezetet, amely képes a megolvadt zóna felfogására, megszilárdítására és biztonságos hűtésére. Szakértőként a már jól ismert biztonsági jellemzők (pl. redundáns biztonsági rendszerek, repülőgéprázuhanás elleni védelem, zónaolvadék-csapda) mellett az eddigi üzemeltetési tapasztalatokra is kíváncsi voltam. Nos, az üzemeltető orosz kollégák erről nagyon elégedetten nyilatkoztak, amikor felkerestük a blokkvezénylőt. Az elmúlt négy év tapasztalata alapján külön is kiemelték a Paksra kerülő technológia rendkívüli megbízhatóságát és kiforrottságát. Mindezt konkrét példákkal is alátámasztották, ami különösen meggyőzővé tette az elmondottakat.

A nukleáris iparágban elengedhetetlen a megfelelő fejlesztési, építési és üzemeltetési tapasztalat megléte, ezért a két új leningrádi blokk beruházásán dolgozó vagy üzemeltetésében részt vevő szakemberek egy része ma már más orosz tervezésű atomerőmű beruházásán kamatoztatja az eddig megszerzett tudását. Jó volt ezt is hallani, hogy a két új paksi blokk építéskor számíthatunk az itteni szakemberek tudására és tapasztalataira, illetve itt fogják majd kiképezni az egyes szakterületek instruktoraikat, akik a magyar kollégáinknak megtanítják a VVER-1200 típusú egységek üzemeltetési ismereteit.

Ahogy mondani szokás, nincs két egyforma blokk a világon, még ha a technológia azonos is. Így van ez a Leningrád-2 és a Paks II. esetében is. Közös viszont bennük, hogy a Leningrádi Atomerőmű II. kiépítése és a Paks II. Atomerőmű is a kapacitás fenntartását szolgálja. Előbbiek kereskedelmi üzem-

oroszsországban a Belorusz Atomerőműben üzemel, ma a világ legbiztonságosabb típusa, amit korábban a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség is elismert. Ismertetőjéből többek között kiderült, hogy a VVER-1200-as egy olyan nyomottvizes típus, amely a biztonság maximalizálása érdekében optimalisan alkalmazza a már korábban is bevált aktív és az alapvető fizikai törvényszerűségeken alapuló passzív biztonságvédelmi rendszereket. A passzív rendszerek villamosenergia-betáplálás és emberi beavatkozás nélkül is képesek kezelni egy üzemzavari helyzetet, és 72 órán keresztül ellátni a blokk hűtését. Mindezek mellett ott van még a zónaolvadék-csapda, amely

be állásával leállítottak a négyből két RBMK-1000 típusú egységet, amelyek a hetvenes évek óta üzemeltek. A Leningrád-2 telephelyén már elkezdődött a tereprendezés a két újabb VVER-1200 típusú blokkhoz, amelyek 2032-ig állhatnak kereskedelmi üzembe, végleg múlt időbe téve a csatorna típusú, grafitmoderátoros forralóvízes blokkokat.

Ezeknek a VVER-1200 típusú egységeknek már a szemmel látható fizikai védelme is nagyon meggyőző, nem beszélve azokról a további intézkedésekről és rendszerekről, amelyek mind-mind az atomerőmű maximális védelmét hivatottak biztosítani.

Ha az új blokkokra pillantunk, Paks II. és a Leningrád-2-es kiépítés között a leginkább szembeötlő különbség, hogy a Finn-öböl partján hűtőtornyok sorakoznak, amelyekből a kiáramló vízgőz felhővé áll össze. Ezekre a gigantikus létesítményekre – a 2-es blokkhoz tartozó 167 méter magas hűtőtornyot közlelő is megnéztük – az

orosz szabályozás miatt van szükség. Pakson a Duna vizével a hűtés biztonságosan megoldható, ezért nincs szükség az ég felé törő gigantikus építményekre. Az orosz tervezők arra is gondoltak, hogy Pakson a legforróbb nyári napokon se legyen szükség a Dunába visszavezetett hűtővízre vonatkozó korlátozások miatt a blokkok viszszerterhelésére. Alacsony vízállás és magas vízhőmérséklet esetére az új melegvíz-csatorna mellett kiegészítő csúcshűtő berendezés áll majd rendelkezésre, amely a felmelegedett hűtővizet hűtőcellák segítségével visszahűti a Dunába való visszaengedés előtt.

Az erőműben tett látogatás másnapján tartották a horgászversenyt, amelyen Magyarországot Kern Ferenc, a Paksi Atomerőmű gépésze és unokatestvére, Kern László képviselte Kápolnásnyékről – szép sikerrel. Tizenkilenc sügért fogtak, és ezzel a negyedik helyen végeztek a mezőnyben.

A pergetőhorgászok versenyén a vendéglátó Oroszország mellett

Banglades, a Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, India, Magyarország, Kazahsztán, Örményország, Üzbegisztán és Törökország képviseltette magát. Vagyim Tyitov, a Roszatom külföldi képviselőjét ellátó Rusatom International Network elnöke a rendezvényen hangsúlyozta, hogy a verseny lehetőségét biztosított annak bemutatására, hogy az atomenergia mennyire tiszta energiaforrás, a nukleáris technológia és a természet miként egészíti ki egymást. A vendégek saját szemükkal is meggyőződhetnek erről csakúgy, mint arról, hogy a közel fél évszázada üzemelő atomerőmű közvetlen szomszédságában mennyire érintetlen az élővilág.

Szosznovij Borban járva különösen érdekes volt látni, milyen kellemes környezetben élnek az erőmű dolgozói. A jövőre 50 éves városban a lakóházakat hatalmas fenyők és nyírfák veszik körbe, annyira tiszta a levegő, hogy szinte harapni lehet. A vízről nézve a part csupa erdő. Itt érdemes azt is megjegyezni, hogy magának a városnak közel 70 000 lakója van, és ebből 26 000 az atomerőműben, illetve más, az orosz Roszatomhoz tartozó cégnél, kutatóintézetnél dolgozik.

Amint arról Mihail Voronkov, a város polgármestere beszámolt, az atomerőműből származó adóbevételek, illetve az oroszországi atomerőműveket üzemeltető Roszatom-leányvállalat, a Roszenergoatom jóvoltából jelentős infrastrukturális beruházások valósultak és valósulnak meg. Sportpályák sokasága mellett egy pihenőpark is létesült, és igazi unikum az Andersenográd, a nagy dán meseíró figuráit felvonultató, egykori lovagvárat mintázó mese-

park. A városvezető elmondása alapján itt odafigyelnek arra, hogy jól érezzék magukat az erőmű dolgozói. A jó fizetés mellett lakással várják a fiatalokat. Szavait, miszerint Szosznovij Bor egy olyan város, ahol jó élni, a személyes tapasztalataim is alátámasztották. Tiszták és rendezettek a közterek, sokan sportolnak, és rengeteg a kisgyerek a városban, az üzletekben a nyugati szankciók ellenére árubőség és jelentős választék van – mindez jórészt a magyarországinál alacsonyabb árszínvonalon. Igaz, a szankciók miatt nyugati bankkártyákkal egyáltalán nem lehet fizetni...

A Szosznovij Borban tapasztaltak szakértőként ismét meggyőztek arról, hogy a paksi telephelyre szánt VVER-1200 típusú orosz blokkok jó választást jelentenek,

mivel nemcsak biztonságosak, de üzemeltetési tapasztalataik is kiválóak. Nem hiába ma a Roszatom a világ vezető atomenergetikai vállalata. Jelenleg is 11 országban 34 új blokkot épít, amelyek a megvalósítás különböző fázisában

vannak. Jövőre pedig hazánkban is megkezdődik az évszázad építkezése, amely századunk végéig télen-nyáron és éjjel-nappal nagy mennyiségű klímabarát és megfizethető villamos energiát fog biztosítani Magyarország számára.

Áthajlások – művészek a kutatásban

Susán Janka | Fotó: saját archívum

Véletlenül bukkantam a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME) idén először meghirdetett Művészeti Rezidencia programjára, és egy kicsit részletesebben utánaolvasva az érdeklődésem fokozódott. Az egyetem két művészt támogat tíz hónapon át anyagilag és szakmailag is. Olyanokat, akik átlépik a tudomány határát, együtt dolgoznak a kutatókkal a művészeti alkotásuk elkészítéséhez. Az első pályázat nyertesei Kocsi Olga és Boruzs Ádám, velük sikerült beszélgetnem a BME Kutatók Éjszakája programján, valamint dr. Gács Annával, a program elindítójával. Ismerkedjenek meg velük és művészi látásmódjukkal, ahogy ráanyagítanak a tudomány izgalmas területeire.

Dr. Gács Anna egyetemi docens – BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék

– *Hogyan született a művészeti rezidens program ötlete?*
 – Már régóta foglalkoztat a különböző területek, „nyelvek”, látásmódok közötti párbeszéd. Nem régóta dolgozom a BME-n, és valószínű, ez is kellett ahhoz, hogy ez az ötlet megfogalmazódjon bennem. Szerencsére igen jól fogadták, és hamar megkezdődött a megvaló-

sítása, az első „kísérleti” év. Kísérletnek tekinthetjük amiatt is, hogy egyelőre egy nem látható területet kell létrehozni, hiszen két látásmód, két mentalitás találkozik az alkotási folyamatban. Úgy tudom, hogy Magyarországon ilyen jellegű program még nem valósult meg természet-tudományi vagy műszaki egyetemen. Izgalmas azután tapogatózni, hogy mi az, ami jól működik, mi inspirálja a művészeket, illetve a tudósok számára miért hasznos ez.

– *A Kutatók Éjszakáján való megjelenés kapcsolódik a programhoz?*

– Abszolút. Olga témája a mozgásnak a kutatása, korábban is foglalkozott már hasonlóval, így könnyen be tudott kapcsolódni. Ezen az estén a látogatók bepillanthatnak abba, hogy milyen eszközökkel, milyen szemlélettel dolgozik. Ádámnak két témája van, az egyik a műszaki szinten, a másik az áramlástan – a mostani bemutatója mind a kettőt érinti. Egyikőjüknek sincsen még kész munkája, december 8-án lesz a programzáró bemutatójuk, ami kapcsolódni fog az egyetem 240. évfordulós ünnepségéhez is.

– *Korábban dolgoztál már hasonló projekten?*

– A Mindentudás Egyetemén szerkesztő voltam, a tudósok szövegeit gondoztam. Egyéb projektem nem volt még, ahol a természet-tudományok kapcsolódtak volna a bölcsészethez.

– *Miért hasznos az egyetem számára a művészeti rezidens program?*

– Abban segít, hogy szélesebb közönség számára is kézzelfoghatóvá váljon a tudományos munka, a kutatások eredménye.

– *A kutatók munkáját hogyan ösztönzi?*

– Azt hiszem, fontos számukra ez a fajta visszacsatolás, segít nekik külső szemmel rápillantani arra, amit végeznek. Tulajdonképpen olyan kérdéseket tesznek fel a művészek, mint a közönség, hiszen nincsenek benne a tudományos munkában, viszont nagyon is foglalkoztatja őket a kutatás társadalmi dimenziója. Valószínű, ez feszültségekkel is jár, hiszen a kérdéseik „amatőrnek” hathatnak a tudós számára, de azért van olyan hatása is, hogy egy picit

másik perspektívából nézzen rá a kutató a munkájára. És a művésszel is ugyanez történik, ahogy szembe-sül a tudományos tényekkel, aspektusokkal. Azt remélem, hogy vég-eredményben mindkét fél számára és a közönségnek is szellemi örömet okoz ez az együttműködés. A kutatók felé egyébként egyre többször van olyan elvárás, hogy közérthetően is el tudják magyarázni a tevékenységüket. Ez a program egyfajta lehetőség a számukra az ebben való előrelépésben.

Boruzs Ádám festőművész

- Egyenes út vezetett a festésze-tig számodra? Mikor döntötted el, hogy művész leszel?
- Középiskolában a kémia érdekelt leginkább, úgy gondoltam, hogy valamilyen természettudo-mányos pálya lesz az én utam. Vi-szont sok időt töltöttem zenéléssel és festéssel is. Érettségi után szü-letett meg bennem a döntés, hogy művész leszek.
- Az utolsó utáni pillanatban?
- Harmadszorra sikerült bejut-nom. A vegyipari szakközépiskola

Boruzs Ádám művei – három dimenzióban

mellett nem jártam rajzolni, így utá-na végeztem el egy OKJ-s képzést Debrecenben, ami hozzájárult ah-hoz, hogy felvegyenek a Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szakára. Bukta Imre és Kiss Péter tanítványa voltam, amit azért sze-rettem nagyon, mert teljesen sza-badon alkothattam, semmilyen megkötést nem adtak. Jól ki is egé-szítették egymást, mert az egyik mesteremtől inkább intuitívabb tanácsokat kaptam, míg a másiktól racionálisabb, tudományosabb megközelítést tanulhattam, és a kettő szépen kiegyensúlyozta egy-mást.

- Mikor kezdtél a tudományok felé fordulni a festészetben?
- Hamar megfogalmazódott ben-nem az igény, hogy a látvány utá-ni stúdió jellegű festések mellett koncepcionális témákat is feldol-gozzak. Sorra vettem jó pár, még a középiskolából származó élmé-nyemet, analógiákat vontam le pél-dául a kvantumfizika területéről. Inspirálnak ezek a jelenségek, és

sokszor olyan festészeti technoló-giát találok ki, amelyekben meta-foraként vagy analógiaként vissza-köszönnek ezek.

- Azt gondolnánk, hogy egy mű-vész és egy kutató munkája nagyon különböző. Te is így látod ezt?
- Szerintem alapvetően sok közös pont van a két pálya között. Egy ku-tató, egy tudós számára is fontos az érzékelés, gondolok például arra, hogy a kvantumvilágban is mindig van egy mérés, detektálni szüksé-ges, és valahogy elvarázsol ez a környezet.
- Leonardo da Vinci szép példája egy olyan művésznek, akit szintén érdekelték a tudományok. Téged ki inspirál?
- Nincs kifejezetten kedvenc mű-vészem, de sokan hatnak rám, pl. James Turrel, aki olyan fényinstallá-ciókat, olyan tereket hoz létre, ame-lyekben nehéz tájékozódni. Itthon Csörgő Attila művészetét nagyon szeretem, ő is foglalkozik olyan tu-dományosabb munkákkal, amelyek kinetikus megközelítésűek. Rám

elementáris hatással van, ha nagy tereket ölelnek fel, töltenek meg az alkotások.

– A festészet viszont sokkal behatóbb ettől, a térélmény átélése korlátoltabb.

– A festészetemben törekszem arra, hogy a két dimenziót a három felé vigyem el, olyan technológiát fejlesztettem ki, amelyben a festék egy részét elhúzom, a másik részét ott marad, ezáltal van egy háromdimenziós játék benne.

– A mai korból Barabási Albert-László jutott még eszembe, aki tudósként egyre közelebb kerül a művészetekhez azáltal, hogy a kutatási eredményei szemléltetéséhez alkalmaz művészi ábrázolást.

– Ez aktuális, mert a nyáron dolgoztam neki – egy festőművész barátom révén ismertem meg. Eredménye is lett a közös munkáknak, amely most pont New Yorkban van kiállítva. Az adatvizualizáció hozám is közel áll.

– A művészeti rezidencia programban mit szeretnél elérni? Milyen

műalkotás lesz az eredménye a közös munkátnak?

– Pedagógusként dolgozom az alkotás mellett, így nyáron volt időm ezzel többet foglalkozni. A káosz kezdett el foglalkoztatni, a kaotikus rendszerek. A stabilitás, instabilitás, káosz. Egy olyan kettősinga-állítást szeretnék készíteni, ami mozgásba hozható, belülről kép- és hangfelvétel fog készülni. Egy csőbe kamerát teszünk, ennek a mozgását vesszük fel különböző szenzorokkal. A mentoraim a BME-n ennek létrehozásában segítenek, hogy végül ezek segítségével egy digitális festmény készüljön el. A hang és a mozgás lesz szoftveresen megfeleltetve az adott színeknek, és így tud a festmény elkészülni.

– Közös munka eredményeként alakult ki ez az ötlet?

– Az ötlet az enyém, de rengeteget konzultáltam a Mechatronika, Optika és Gépészeti Informatika Tanszék vezetőivel, kutatóival, akiknek tanácsait és észrevételeit rendszerint megfogadtam.

Kocsi Olga
multimédia-művész

– Kíváncsi voltam én is az időlenyomatokra, izgalmas montázs készült. Hogyan működik ez?

– Ezzel a szerkezettel meg lehet fagyasztani az időt, időlenyomatokat lehet készíteni. A férjem, Mórász Dávid programozó, őt kértem meg, hogy írjon egy szoftvert. A kamera látja a teret és az alakokat, a szoftver felismeri az emberi alakot, és kivágja a pillanatképekből, majd ezeket a „matricákat” kimerevítve a három dimenzióban körbe is lehet fordítani. Egy távirányítóval lehet kiválasztani, hogy mikor készüljön a felvétel.

– Mivel foglalkozol a rezidens programban?

– A laborban dr. Kiss Ritánál vagyok a Mechatronika, Optika és Gépészeti Informatika Tanszéken, és Ágoston Dorottya PhD-hallgató segíti a munkámat. Az egyetemnek van egy 16 kamerából álló Mock Up rendszere, amellyel az emberi mozgást lehet tanulmányozni – pöttyöket kell az emberi testen elhelyezni, ezekkel követhető a mozgása. Úgy vettem fel eddig a mozdulatokat, hogy a saját rendszeremmel és az

Kocsi Olga: emberi mozgás 3D-s nyomatterve

egyetemi rendszerrel is rögzítettem, egy videófelvételt is készítetek, és egy fotósorozatot. Végül egy üvegsorozatot, fotószekvenciákat szeretnék ezekből készíteni. Egyelőre viszonylag egyszerű mozgásokat rögzítettem, például házimunkákat: felmosást, teregetést, valamint egy kurátort is, aki éppen a munkáját végzi. Szeretnék egy furulyaművészt is megörökíteni zenélés közben. Olyan mozgások érdekelnek, amelyekre nem feltétlenül mozgásként tekintünk.

– *Olyan részeire vagy kíváncsi az életnek, ahol nem a mozgást emeljük ki, hanem a szellemi tevékenységet?*

– Igen, de olyanokat is, amit örömmel végeznek. Van például egy színész/táncos ismerősöm, aki imád szépen felmosni és teregetni. Róla ezt szeretném megörökíteni.

– *Hogyan jött az ötlet, hogy a rezidens programhoz csatlakozz?*

– Néhány éve a fókuszom a mozgás köré épül. Van egy Michelangelo-festmény, a Cascinai csata, amely egy 19 férfit ábrázoló csoportkép. Az a vízióm, hogy ez nem csoportkép, hanem egy ember mozgásának fázisait mutatja. Amikor még a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemre jártam, készítettem belőle egy fotósorozatot. Úgy gondoltam a fényképezőgépre, mint egy időtároló eszközre. Ekkor még én voltam a modell, és végigmozogtam a 19 beállítást négy különféle módon. A mostani rezidenciaprogram ennek a továbbgondolása úgy, hogy a mozgásból végül egy absztrakt szobor lesz 3D-s nyomtatóval megformálva. Kérdés az is, hogy egyáltalán lekövethető lesz-e a szobron az eredeti mozdulat.

– *A kutatókkal hogyan tudsz együtt dolgozni?*

– Sokszor úgy indul, hogy amit elképzeltem, nem lehet megvalósítani. Például, hogyan lehet megoldani egy kétszereplős felvételt. Itt is először az volt a válasz, hogy nem lehet, de két külön felvétellel mégis megvalósítható. Sokszor határokat fessegetünk. Számukra is érdekes, hogy mire használom én a rendszert, mert alapvetően nem ilyenekre szokták.

– *Úgy tudom, hogy szeretsz igen eltérő területekkel is megismerkedni.*

– Alapvetően nagyon kíváncsi vagyok. A MOME után – ahol Média Design BA és MA, vizuális és design tanári MA-diplomát szereztem, valamint a DLA doktori iskolát is abszolutóriummal elvégeztem – elmentem egy villanszerelő, majd karrosszerialakatos OKJ-ra. Az elmúlt egy évben a FREESZFE színház és performansz szakára jártam. Lassan már vissza kéne kanyarodnom a DLA befejezésére, és megírni a disszertációt. Most van először, hogy nem járok iskolába, így nagyon örültem a rezidenciaprogramnak.

Michelangelo: A cascanai csata

Kocsi Olga: A cascanai csata vakuval

Rezsifogadalom

Kanczler-Thuróczy Zsuzsanna | Fotó: stock.adobe.com

Képzelnék el egy olyan világot, ahol mindenki passzív házban él, és nulla a fűtésszámlája. Az energiafogyasztását bőven fedezi a saját napelemeiből, napkollektoraiból és egyéb megújulókból álló rendszere. A legmodernebb háztartási gépei a lehető leggazdaságosabb működésüknek köszönhetően minimális energiaigényűek, és ha el kell menni hazulról, akkor természetesen elektromos autóval, motorkerékpárral vagy rollerrel tud utazni. Egy fárasztó munkanap után hazaérve okosotthonába, már ki van takarítva a robotporszívó által, és saját természetű fűszereivel tudja ízesíteni vacsoráját, amely nagyrészt vagy teljes mértékben a saját kis konyhakertjében termett egészséges élelmiszerekből áll. És még lehetne folytatni. Valószínűleg a föld lakosságának nagyon kis része tud ilyen életet élni. Mivel nem vagyok tagja ennek az elenyésző kisebbségnek, nekem is sorra kellett vennem az előtünk álló időszak megszorító intézkedéseinek, magas energiaárainak köszönhető takarékoskodási lehetőségeket. Mi az, amit meg tudok valósítani egy kis szemléletváltással, esetleg minimális kellemetlenséggel, és mik azok, amiket – bár tudom, hogy hasznos lenne – mégis képtelen leszek meglépni. Persze a szükség nagy úr, és ha az élet rákényszeríti az embert, egészen drasztikus változtatásokra is képes.

Vegyük sorra azokat a dolgokat, amelyekkel tudomásom szerint sokat tehetünk a fenntarthatóságáért és egy füst alatt saját életminősé-

günk javításáért is. Ezt így elsőre nehéz elképzelni, hiszen látszólag fel kell adnunk a komfortunkból egy nemes cél érdekében. Azonban le-

het, hogy mégis érdemes belevágni, sőt még akár az is előfordulhat, hogy egy felelősebb gondolkodású, jobb emberré válunk általa.

Fűtőerő

Habár most még kellemes az idő, de közelednek a hideg téli hónapok. Hamarosan fűteni kell. Milyen fűtési módot válasszunk? Értelemszerűen, amilyen eddig is volt, ha csak hirtelen nem tudunk leakasztani egy hőszivattyút vagy egy jó adag napelemet. Ha a meglévő rendszert szeretnénk idén is használni – esetemben ez a gáz –, akkor egy jó karbantartás sosem árt. Egy pormentes kazán és fűtőtest vagy radiátor sokkal nagyobb hatásfokkal dolgozik, mint kosszal beborított társai.

Sokat hallott intelm: vegyük le néhány fokkal a lakásban lévő hőmérsékletet. Jaj, ne! Imádom a meleget. Számomra a 22-23 fok a minimum. Nincs mit tenni, megcélazzuk a 21, esetleg a 20 fokot. Ha hinni lehet a vizsgálatoknak, ez is több tízezres megtakarítást jelent éves szinten. Kicsi komfortzónából kilépés, de most le kell mondani arról, hogy télen is rövidnadrágban, pólóban legyünk otthon. Fel kell venni a hosszú ujjú ruhát, és az olvasáshoz, tévézéshez jöhet a takaró. Vannak fűthető változatai is, és ott a hőszugárzó, habár egyes kutatások szerint igazi hófaló az összes ilyen masina. Szerintem menni fog az egy-két fok mínusz, de nyugtával dicsérjük a napot, pontosabban a fűtési szezont.

A LED legyen veled

Világítás. Természetesen a legjobb. Mármost, ha a fényről beszélünk. Engedjük be szabadon, ezzel sokat tehetünk a lakás hőfokáért, és annál kevesebb szükség van a lámpák használatára. Ha már muszáj felkapcsolni,

akkor próbáljuk az energiatakarékost választani. Természetesen az egész ház LED-es izzókkal való felszerelése zsebbe nyúlós történet, de éves szinten mégis vissza tudják hozni az árukat az ilyen izzókkal ellátott világítóberendezések. A LED-es izzó átlagosan 75%-kal kevesebb energiát használ, mint a normál villanykörte.

A napfény csodálatos dolog, főleg, ha átjárja a házat, de ez alól a nyári időszak kivétel. Ilyenkor sokan a klímához fordulnak segítségé-

gért, hiszen a fullasztó hőség legalább annyira gyilkos, mint télen a jéghideg nappali. A melegebb időszakban a megfelelő árnyékolási technika és a jó nyílászárók mellett a ház szigetelésének megfelelő mértéke nyújthatja a legnagyobb segítséget. A klímát simán ki tudják váltani az előbb említett dolgok. Ezt tapasztalatból mondom, mert habár sokba került nekünk a ház nyílászáróink a cseréje és a falak szigetelése, de ez egy egyszeri kiadás volt, és remélhetőleg hosszú távon lehet élvezni jó-tékony hatásait.

Utánunk a (hideg)víz-özön?

Irány a fürdőszoba. Nagyon érzékeny terület, mert sajnos a rövid frissítő zuhanyt nem nekem találták ki. Én még azokon a reklámokon szocializálódtam, amikor a főhős(nő) egy kellemes itallal a kezében (természetesen alkoholmentes) elterül egy kád forró vízben, hogy kipihenje a hosszú, kemény munkanap fáradalmait. Napjainkra egyre inkább azt javasolják, hogy egy rövid, pár perces tusolás, akár na-

ponta többször is, egy teli kád forró fürdővíz helyett óriási megtakarítás. Így az alkalmankénti 80-100 liter forró víz helyett lényegesen kevesebb megy a lefolyóba. Aprópó lefolyó, egyre többen fogják fel a fürdővizüket, és kannaszámra hordják a toalettbé, hogy azzal öblítsék le az ügyes-bajos dolgaitk után a WC-t. Ez is egy jó ötlet. Megfontolom. Ha már a WC-nél tartunk, egészen elképesztő adat, hogy egy WC-tartályból csöpögő víz évi több száz, akár ezer liter víz elszökéséhez is vezethet háztartásonként.

Visszatérve a fürdéshez, mostanában egy egészen új extrém sportág dívik. A hideg vízzel tusolás. Hatalmas szakirodalma van, és egy holland úriember, Wim Hof is esküszik a dologra. Wim Hof több tucat világrekordot állított fel, amelyek mindegyike a hideg elviseléséhez köthető. A jéghideg zuhanynak állítólag rengeteg pozitív élettani hatása van, de a magam részéről kihagynám. Egy-két forró nyári napon oké, de hosszú távon meghagyom azoknak, akik tényleg

igazán fanatikusak. Kétségkívül lehet vele spórolni nemcsak a rezsin, hanem az orvosi költségeken is, de erre még meg kell érnem.

A csodajuh

Még mindig a fürdőszobában járunk. Mosás. Újabb gyengém, nagyon szeretem a kellemes illatú ruhákat. Azokhoz viszont mosni kell. Hogy hetente hányszor és milyen mennyiséget, azzal viszont lehet játszozni. Akár a hőfokokkal is. Bizonyított tény, hogy negyven fok és afelett van igazán tisztító hatása a mosásnak. Ezen a hőmérsékleten pusztulnak el a baktériumok. Igen ám, de nem minden ruhánk lesz olyan szinten koszos egy-egy használat után, hogy ilyen magas hőmérsékleten kellene tisztítani. Ruháink zömének mosása sokkal alacsonyabb hőfokot és időtartamot igényel, szóval ez simán teljesíthető részemről. Azért a japán módszert nem akarom magamévá tenni, hiszen köztudott, hogy az ottani mosógépek csak hideg vízzel dolgoznak.

Létezik-e mosásmentes ruha? Bizony már feltalálták. Hetekig, hónapokig lehet hordani az ilyen ruhadarabokat mosás nélkül, és bármilyen hihetetlen, a tesztalanyok egyöntetű véleménye alapján kijelenthető, nemcsak, hogy nem lesznek gyűröttek, de nem is árasztanak kellemetlen szagot a hosszú viselés során, ami számomra elég nehezen hihető. Tény, hogy létezik egy állat, a merinói juh, aminek gyapjából olyan ruhadarabokat gyártanak, amelyek nem engedik a baktériumok és kórokozók megtelepedését, és a nedvességet is kiválóan elvezetik. Remekül szellőznek melegben, hidegben pedig kiválóan bent tartják a hőt. Látszólag a merinói gyapjú egy tökéletes anyag, és nagy valószínűséggel az is, amit csillagászati árára is jól mutat. Egy 100%-osan merinói juh gyapjából készült pólóért 30-40 ezer forintot is elkérnek. Ha tetőtől talpig szeretnének felöltözni ilyen ruhákból, akkor ez több százézes tétel is lehet. Biztos vannak olyan emberek, akiknek ez megéri, de én személy szerint egyelőre azok táborát erősítem, akik lehetőség szerint inkább választják a változatos öltözködést, és az ezzel járó „kellemetlenségeket”, ahelyett hogy több hónapig ugyanazt a ruhát viseljék.

Konyhai praktikák

A sütés-főzés apró energiatakarékosági praktikáit már régóta használom, hiszen egyszerre sütök több mindent és több napra, ha kell, így megspórolom a felfűtéshez szükséges pluszenergiát. A forraláshoz használom a fedőt a gyorsabb eredményhez. A sütőt akkor kapcsolom be, ha sütni akarok, és nem melegítem elő. Emellett, ha egy

receptkönyvben egyórás sütési folyamat szerepel, akkor már le szoktam kapcsolni 50 perc után, mert tudom, hogy ugyanolyan hatékony lesz a folyamat a sütő lassú kihűlésének köszönhetően.

Ha pedig végeztem a konyhai munkálatokkal, akkor mindent bepakolok a mosogatógépbe. Igen, ezt a luxuscikket már több évbe beszereztem, mert nagyon sok helyen olvastam, hogy kb.

nyolcvan százalékkal kevesebb vizet fogyaszt, mint az átlagos kézi mosogatás. Persze ez lehet reklámszöveg is, és biztos vannak, akik meg tudják cáfolni egy gyors mosogatási bemutató keretében, de tény, hogy bizonyos alacsony energiaigényű háztartási gépekre érdemes áldozni. A hűtő és a fagyasztógép a legnagyobb energiafallo, szóval, akinek pénztárcája engedi, első körben ezekből érdemes energiatakarékost beszerezni.

Do not stand by

Eddig nem esett szó a különböző „stand by” üzemmódban lévő otthoni műszaki cikkekről. Mind a mai napig folyik a vita arról, hogy komoly szinten falják-e az energiát, vagy elenyésző az az összeg, amit éves szinten egy készenléti üzemmódban lévő tévékészülék, számítógép, elektromos porszívó, hifiberendezés, WIFI-router, Xbox vagy órákig használt telefontöltő jelent. Egyes kutatások szerint akár 10%-át is adhatják egy család energiafelhasználásának, és ez már nem elenyésző szám.

A teljesség igénye nélkül kiragadtam néhány példát, hogy én milyen megtakarítási intézkedéseket tudok, próbálok tenni. Ezt nemcsak a személyes jólétem érdekében teszem, hanem mert tényleg muszáj. Törekedni kell otthonunkban is az energiatakarékosságra, mert igazán jó célt szolgál, és a jövőnkért is sokat tehetünk általa. A komfortérzetünk megmaradhat így is. Hangzatos mondatok, és akkor leszek hiteles, ha meg is valósítom céljaimat. Most mennem kell, mert már több mint egy órája a töltőn van a telefonom.

Mennyi villamos energiát fogyasztanak háztartási gépeink?

Az MVM Zrt. által összeállított táblázatból válogattunk néhány adatot:

Elektromos tűzhely: egy heti étel elkészítése egy négytagú családnak = 20 kWh

Energiatakarékos izzó: (20 W) 50 órányi használat = 1 kWh

Hajszárító: (1000 W) 6-szor 10 percnyi használat = 1 kWh

Hősugárzó: 3 kW teljesítményű hősugárzó 20 percnyi fűtése = 1 kWh

Hűtőszekrény: 2 kWh naponta

Mosogatógép: egy teli „töltet” = 2 kWh

Televízió (39 coll LED): 20 órányi használat = 1 kWh

Vasaló: két óra használat = 1 kWh

Mosógép: 1,8 kg műszálas mosás 50 fokon = kevesebb mint 1 kWh

4 kg pamutmosás előmosással 90 fokon = 2 és ½ kWh

heti mosás egy négytagú családnak = 10 kWh

El Greco

a Szépművészeti Múzeumban

Susán Janka | Fotó: Susán Janka

El Greco – A Görög – volt az európai művészet egyik legeredetibb festője, pályáíve a nem mindennapi festők közé sorolja. Több mint ötven éven keresztül volt jelen a bizánci, a velencei, a római és a spanyol festészeti iskolákban. Picassót leszámítva nem létezik más olyan művész a világon, aki képes lett volna egy festészeti nyelvezetből kiindulva, oly mértékig elsajátítva annak minden jellegzetességét, hogy átalakítsa, és végül teljesen egyedi, sajátos stílust hozzon létre – José Alvarez Lopera így méltatja művészetét.

2023. február 19-ig látogatható a Szépművészeti Múzeumban az El Greco-kiállítás, az MVM Zrt. kiemelt szponzorációjával. Magyarországon ez az első kifejezetten El Grecónak szentelt nagyszabású kiállítás, a művek között néhány olyan különlegesség is található, amelyet itt tekinthet meg először széles közönség. A sajtómegnyitón dr. Leticia Ruiz Gomez, a kiállítás kurátora és Baán László, a múzeum főigazgatója mutatta be a festőt és megtekinthető műveit.

A kiállítás gondolata nyolc éve fogalmazódott meg, ekkor vállalta el a kurátori feladatot dr. Leticia Ruiz Gomez, aki azóta már a spanyolországi Patrimonio Nacional Királyi Gyűjteményének igazgatója, a készülőben lévő új El Greco-életműkatalógus szerzője. Közreműködésének is köszönhetően a kiállításra a világ számos nagy presztízsű közgyűjteménye, például a madridi Museo Nacional del Prado és a Musée Thyssen-Bornemisza, a párizsi Musée du Louvre, a londoni National

Honnan érkeztek különleges festmények?

A Szent Lajos francia király egy apróddal a Párizsi Louvre-ból, a Szent Sebestyén a palenciai katedrálisból, A kufárok kiűzése a templomból a londoni National Galleryből, a Krisztus megkeresztelése a madridi Pradóból, és különlegességként a Santo Domingo el Antigua kolostor oltárképe a Krisztus feltámadása, amely először itt látható.

A kufárok kiűzése

Gallery és a washingtoni National Gallery of Art kölcsönöz alkotásokat. A Szépművészeti Múzeum ötdarabos El Greco-gyűjteménye Spanyolország után a legjelentősebb Európában. A 20. század elején Nemes Marcell műkereskedő felajánlotta a magyar állam részére a gyűjteményét eladásra, benne 12 darab eredeti El Greco-művel. A műveket később Párizsban árverezték el. Talán ez az árverés is hozzájárult, hogy újra felfedezzék művészetét, mert ez idáig szinte feledésbe merült – Baán László főigazgató mesélte el a meglepő és szomorú történetet. A múzeumba nyáron érkezett Gonzaga Szent Alajos képmása című festmény is Nemes Marcell gyűjteményébe tartozott, és hosszú kitérő után visszatért Magyarországra. El Greco (az eredeti neve Domenikosz Theotokopulosz) Krétán született 1541 körül, majd bejárta egész Itáliát, hogy a reneszánsz nyugati festészetet is elsajátítsa, elnyerje a kortárs művészek elismerését. Utazásai, tanulmányútjai Spanyolországban

értek véget, Toledóban telepedett le, ahol a festő fő megrendelője az egyház volt. II. Fülöp király is megbízta egy festmény elkészítésével, de nem volt megelégedve vele, nem

kapott további munkát tőle, és nem vehetett részt a San Lorenzo de El Escorial-i királyi kolostor díszítésében, amely korának páratlan művészeti vállalkozása volt.

Szent Lajos király egy apróddal

Nem véletlen, hogy a kiállítást idősebb Szent Jakab zárandók portréja nyitja meg. Ez szépen jelképezi, hogy a festő európai utazásai és a spanyol kötődései milyen szimbiózisban vannak a művészetében. A kép egy apró momentuma, a zárandók kagylós kalapja szépen mutatja ezt.

A tárlat szekciói tematikus és kronologikus fonalat követnek. Az első rész a művész alaptanulmányait tekinti át Itáliában. Ebben az időszakban sajátította el a reneszánsz festészet különböző kompozíciós megoldásait, a perspektíva alkalmazását, a szereplők elhelyezését, a tájképi hátterek megjelenítését. Ott élt és alkotott Tiziano, Jacopo Bassano, Tintoretto és Paolo Veronese, akik a velencei iskolát az itáliai művészet csúcsára emelték. Közülük leginkább Tiziano és Tintoretto hatott El Grecóra, utóbbtól vette át a megnyújtott emberalakokat, amely művészete ismertetőjegye lett.

El Greco gondolatait a művészetről, művészekről személyes jegyzetei alapján is ismerhetjük. Giorgio Vasary „A legkiválóbb festők, szobrászok és építészek élete” című könyvében

olvashatók a görög és spanyol–olasz keveréknnyelven írott jegyzetei. Tizianót és Tintoretót tekintette a legkiválóbb mestereknek, és nem értett egyet Vasarival, aki a római és firenzei művészetet tartotta a legnagyobbra. Különleges, értékes része a kiállításnak, hogy rápillanthatunk a könyvre magára is. Spanyolországban Toledóban telepedett le,

és megnyitotta saját műhelyét, ahol vallásos témájú műveket készítettek, egyházi és magánkápolnai megrendelésekre.

A mester életművének fontos fejezete a világi portrék készítése, amelyek képesek a kor toledói társadalmát bemutatni számunkra. Élethűen és nagyon emberközelű ábrázolásokban láthatjuk a szenteket is, leginkább az

Gyertyát gyűjtő fiú

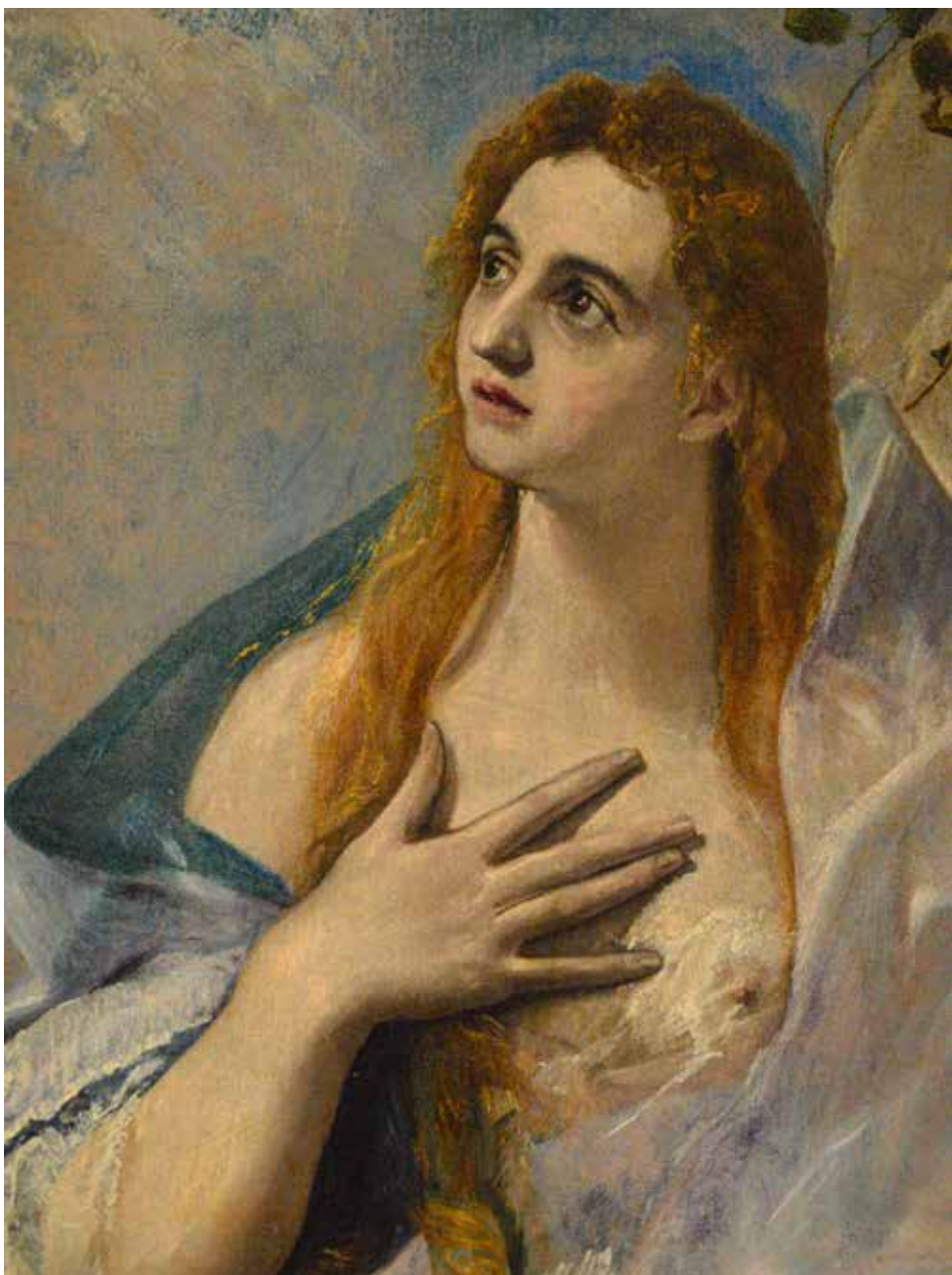
apostolokról készült művekben tudta ezt igazán kibontakoztatni. A kiállított Szent Ferenc-ábrázolások bemutatják Greco stílusnyelvezetének a fejlődését.

A kiállítás kuriózumai, hogy a mester életművéből csupán négy rajz maradt fenn, ezekből kettő, a Keresztelő Szent János és a Szent János evangélista című alkotások szerepelnek a tárlaton. Ezek a kis rajzok valószínűleg a festmények vázlataiként születtek.

A két utolsó szekcióban megismerhetjük a végső alkotói korszakát és festőműhelyét. Életének utolsó éveiben már fia, Jorge Manuel vezette a műhelyt, aki nemcsak apja legfőbb munkatársaként dolgozott, hanem önálló megbízásokat is vállalt. El Greco 1614-es halálát követően egészen 1622-ig gondoskodott a műhely folyamatos működéséről.

A cikk elején idéztem José Alvarez Lope gondolatait, aki Picassóhoz hasonlította a művész fejlődését. Ennek bizonyosságáról a kiállítás utolsó részében győződhetünk meg, ahol rácsodálkozhatunk ábrázolási útkereséseire. Késői művein a tér és az alakok formai játékokká olvad-

Laokoón-csoport: 1506. január 14-én egy Felice de Fredis nevű földműves találta meg Rómában, az Esquilinus-dombon lévő szőlőjében, Nero római császár palotájának romjainál, s ezt követően sokáig az ókori művészet legkiemelkedőbb alkotásai közé sorolták. Nem sokkal megtalálása után II. Gyula pápa tulajdonába került. Mivel a szobor sérült volt, a pápa felkérte Michelangelót, hogy egészítse ki azt, de a művész visszautasította, mondván „képességei nem érnek fel hozzá”. (Forrás: Wikipédia)

Bűnbánó Magdolna

nak össze, amellyel megelőlegezte a modern művészet látásmódját. A Laokoón című műve egyik kísérletezési példája 1612–14 körül, tehát utolsó éveiben festette. A görög mitológiai történetet Trójából áthelyezte Toledóba, az emberi testeket víziószerűen ábrázolja, a kompozíció jelentősen eltér a Laokoón-csoportétól.

A hetven kiállított mű közül félszáz a mester saját kezű műve, a továbbiak elismert kortársak munkái, és néhány, a művész munkásságára ható, abban megjelenő tárgyat is megtekinthetünk. A kiállításra a környező, esetleg távolabbi országokból is várnak érdeklődőket, hiszen Közép-Európában legutóbb húsz éve Bécsben rendeztek El Greco-kiállítást.

Koronavesztés

Váczi Gergő | Fotó: saját archívum

A koronavírus-járványról az elmúlt hónapokban kevesebbet lehetett hallani. A Covidtól való félelmet elnyomja a szomszédunkban zajló orosz–ukrán háború, az energiaválság, az infláció és a jövőtől való egzisztenciális félelem. Pedig a koronavírus még nem tűnt el. Itt van velünk, és a mai napig 10-es nagyságrendű beteg van lélegeztetőgépen, és sajnos ennyire tehető a hetente elhunyt emberek száma is. Dr. Rusvai Miklós virológus azonban az esetszámokkal kapcsolatban fontosnak tartotta elmondani, hogy az elhunytak nagy része nem a koronavírus miatt kerül kórházba, csak ott derül ki a fertőzöttségük, ami okán azonnal Covid-osztályra kerülnek. Ez tehát árnyalja a statisztikát, és mutatja, hogy ugyan a vírus még mindig köztünk van, de szemmel láthatóan, „szervezettel érezhetően” gyengül annak megbetegítő képessége.

– Doktor úr, jól tapasztalom, hogy egyre kevesebbet hallani a Covid-ról? Ön szerint mi ennek az oka? Egyszerűen immunisabbak vagyunk rá, már nem éri el az ingerküszöbünket, vagy megszűnt a veszély?

– Is-is. Mindenki belefáradt a Covidba két év után. A vírus itt van

velünk, és továbbra is nagyszámú megbetegedést okoz, de egyszerű náthává szelődött. Azt a kifejezést, amit korábban rendszeresen hallottunk, hogy citokinvihar, már nem képes előidézni, tehát nincs az az életveszélyes állapot, ami az első időkben volt, amikor a vuha-

ni és az alfa-variáns okozta még a fertőzéseket. Ez az omikron gyakorlatilag egy náthavírussá szelődött. Tehát mind a két állítás igaz, a vírus megszelődött, mi hozzászoktunk, és ráadásul nagyon sokan immunissá is váltunk. Nemcsak tudatilag a vírus jelenlétére, hanem

szervezetileg is. Van, aki a vakcina révén, van, aki átfertőződés okán. Véleményem szerint a magyar lakosság 99%-a már találkozott valamilyen formában a vírussal, ezért immunisnak tekinthető.

– Ez a szelídülés, enyhülés a vírusok tekintetében természetes folyamat?

– Nem feltétlenül. Mondhatnám úgyis, hogy a légzőszervi vírusok jelentős része és főleg a légzőszervi koronavírusok általában ezt a példát, ezt a mintázatot követik, de ez nem tekinthető általánosnak. Hiszen például a feketehimlő vírusa 2000 év alatt sem szelídült meg. A XX. században ugyanolyan pusztító járványokat volt képes előidézni, mint az ókori Egyiptomban, tehát nem általánosítható minden vírus esetében.

– A jelenlegi koronavírus esetében fennállhat még annak a lehetősége, hogy rosszabba fordul egy véletlenszerű mutálódás során?

– Négy változat lehetséges, ugyanis a vírusnak két tulajdonságát kell figyelembe venni. A fertőzőképességet és a megbetegítőképességet. Ha mind a két tulajdonsága növekedne a vírusnak, tehát képződne egy fertőzőképesebb és ugyanakkor nagyobb megbetegítőképességű variáns, ez jelenthetne csak kockázatot, de mivel már van vakcina, illetve a lakosság jelentős része már immunis, ez sem lenne olyan végzetes hatással, mint a vírus megjelenésekor megjelenő első változatok. Az sem jelentene már nagy megterhelést az egészségügyre. Ha pedig a két tulajdonságból bármelyik is csökken, az a lakosság számára kedvező, hiszen, ha például a megbetegítőképes-

ség csökken, az mindenképpen a tünetek további enyhülésével jár egy fertőzés esetén. Én úgy látom, hogy annak a legnagyobb a valószínűsége, hogy a vírus még tovább szelídül majd.

– És hogyha ebbe az irányba haladunk, akkor hamarosan számíthatunk arra is, hogy a WHO bejelenteti a pandémia végét?

– A fejlett országokban, Európában, Észak-Amerikában szerintem már be lehet, be lehetne jelenti, hogy a járványnak vége, de sajnos a világnak vannak más régiói, amelyek aggodalomra adhatnak okot. Ebből a szempontból kiemelt kockázati tényezőnek számít Kína, ahol a zéró-Covid-stratégia miatt a lakosságnak jelentős része még nem fertőződött át, és másfél milliárd ember potenciális lehető-

séget teremt arra, hogy valóban olyan mutáció képződjön, aminek a megbetegítőképessége növekszik. Tehát az lenne jó, ha a zéró-Covid-stratégiát lassan, fokozatosan Kína is feladná. A világjárvány végét akkor lehet kijelenteni, ha a föld lakosságának jelentős része áttimunizálódott. Ennek a leghatékonyabb módja, ha valaki áttesik a fertőzésen. Nálunk az omikron

ezt a lehetőséget a lakosság jelentős részének már megadta.

– Ön szerint akkor a kínai zéró-Covid-stratégia elhibázott?

– Úgy fogalmaznék, hogy jobb a miénk. Azt kell látni, hogy Kínában legutóbb is egy 16 milliós nagyvárost zártak le 16 fertőzött miatt. Rendkívül megterhelő a gazdaság részére, valamint a lakosság pszichés megterhelése is növekszik.

Ebből a szempontból tehát mindenképpen úgy gondolom, hogy ez nem tartható fent hosszú távon. Ezt a stratégiát mielőbb félkénye adni. Szerintem az a stratégia, amit mi követtünk itt Európában és Észak-Amerikában, ebből a szempontból sokkal jobb volt, tehát az, hogy a vakcinás védekezés mellett szépen, óvatosan ráengedték a lakosságra az enyhébb megbetegítőképeségű vírust. Ez egy jó stratégia volt. És ide vezetett, hogy most már komoly megbetegedést nem tud előidézni ez a koronavírus.

– *Ebből kiindulva, akkor annak a veszélye is fennáll, hogy Kínában durvább, fertőzőbb és komolyabb megbetegedést okozó vírussá mutálódik a koronavírus, ami aztán újra világgjárványt okozhat?*

– Nem kizárható. A tudományos számítások szerint ennek akár 7-8% esélye is lehet. Ezért kell fokozott figyelemmel kísérni az esetleges mutánsokat, és szükség esetén, akár komolyabb védekezést is újra elkezdni. De egyelőre ilyen mutáns nincs a tudomány látókörében. Akkor kell majd elkezdni védekezni, ha ilyen felbukkan. Ennek egyelőre, úgy látom, hogy nincs realitása.

– *Egy utolsó kérdés Kínával kapcsolatban. Segíthetne a helyzetben, a vírus rossz irányú mutálódásának elkerülésében, ha átoltanák a másfél milliárdos lakosságot. Ez jelenthetne megoldást?*

– Jelenthetne, de sajnos azt hírekből már tudni lehet, hogy a kínai inaktivált vakcinának főleg az idősebb populációban nem igazán

jó a hatékonysága. Márpedig ott is nagyon sok 60 év fölötti ember van, akik fogékonyak maradnak, akár a vakcinázás után is. Ráadásul más stratégiát is választottak az oltásra. Kínában a munkaképes lakosságot, a fiatalokat oltották elsősorban, nem a legveszélyeztetettebb időseket. Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy a kínaiak rendkívül erőteljes figyelmet fordítanak a koronavírus különböző mutánsaira is. Nagyon megugrott ott a koronavírus-kutatás, tehát ha ilyen esetleg felbukkan, akkor biztosan hírt kapunk róla.

– *Visszatérve Európába. Szakemberek szerint december-január környékén, akár egy influenzajárvány is felütheti a fejét, ami az elmúlt években a nagyobb védekezés miatt kimaradt. Szá-*

míthatunk-e Ön szerint influenza-járványra idén, és ha igen, akkor a még meglévő Coviddal együtt milyen hatást gyakorolhat a lakosságra?

– A kettős fertőzés, amit sokan „fluronának” is neveznek, létezik. Azt jelenti, hogy egyidejűleg mind a két vírus jelen van a fertőzött szervezetében. Ilyenkor esetleg valóban súlyosabb tünetekre lehet számítani, ezért is célszerű, hogyha a kockázati csoportok tagjai mind a két vakcinával beoltatják magukat most ősszel. Nekik mindenképpen ez ajánlott is, illetve hogyha akár a koronavírus, akár az influenzavírus nagyobb számban okoz fertőzést, tehát indul egy járvány, mindenképpen megfontolandó a maszk használatának bevezetése a tömegközlekedésben, bevásárlóhelyeken és közhivatalokban. Egyelőre én még ennek

nem látom szükségességét, de a későbbiekben lehet, hogy megfontolandó egy ilyen intézkedés.

– *A koronavírus elleni újabb vagy a további vakcinák beadásának mennyire látja szükségességét? Harmadik, negyedik, akár az ötödik oltásról legyen szó.*

– Annak ajánlom csak a Covid elleni vakcina újabb adagjának felvételét, aki az idén még nem esett át a fertőzésen. Ha az utóbbi félévben átesett az omikron-fertőzésen, akkor nincs szüksége rá. A későbbiekre nézve, pedig az tudom mondani, hogy évente célszerű esetleg mindig az aktuális típus elleni vakcinával oltatni magunkat, ugyanúgy, mint az influenzavírus esetében.

– *Beszélgetésünk elején említette, hogy szerencsére gyengül a koronavírus. Milyen tünetei van-*

nak? Mikor kezdünk gyanakodni, hogy Covidról van szó? És mik a jelenleg érvényes szabályok?

– A tünetek nem megkülönböztethetők a nátha vagy az enyhe influenza tüneteitől. Torokfájás, köhögés, torokkaparás, hőemelkedés vagy adott esetben láz, fejfájás, gyengeségérzet. Ezek vannak az előtérben, és ezek esetén a koronavírus-fertőzés most nagyon valószínű. Jelenleg a légzőszervi betegségek túlnyomó többségének hátterében a koronavírus áll. A karantén most már csak ajánlás, tehát hatósági ellenőrzése nincs a karanténnak. Mindenkinek a jó érzésre van bízva, hogyha légzőszervi betegség tüneteit tapasztalja magán, akkor maradjon otthon, és ne szórja a vírust. Azt, hogy ezt 4 napig, 5 napig, egy hétig tartja be, teljesen az illetőre van bízva, de az ajánlás valóban 5 nap.

Nocsak, te beszélsz...

Váczai Gergő | Fotó: Magellán, stock.adobe.com

„Keresse meg méhét, belső kezével simogassa körbe, majd kéredzkedjék be.” Igen, jól olvassák. A ki-jelentő mondat egy relaxációs szöveg, amely segítségével fel lehet venni a magzattal a kapcsolatot, meg lehet vele beszélni a mindennapok történéseit, és fel lehet készíteni a világra, amelybe majd érkezik. Ha erre most azt mondják lehetetlen, akkor az is elképzelhető, hogy pár perc múlva, a cikk elolvasása után, már megváltoztatják a véleményüket. Ugyanis egy magyar pszichoanalitikus módszer, a kapcsolatanalízis követői szerint mindez megtörténhet.

„A legfontosabb az, hogy meghallgassuk a magzatnak az üzeneteit. Megismerjük őt.” Ezt vallja dr. Somkövi Ágnes kapcsolatanalitikus, kiképző, aki alkalmazza az előbb említett módszert. Mindjárt vele és az elmélettel is rész-

letesebben megismerkedhetnek, de előtte bemutatunk egy anyukát, Csámpa Szilviát, akinek második lánya, Szofi, úgymond kapcsolatanalízises baba. „Az első lányom születése után igazából rettegtem a következő szüléstől,

meg ezzel az egész anyasággá válással kapcsolatban is voltak problémáim, mármint ez új szerepkör a régihez képest, és arra gondoltam, hogy ebben biztosan találok segítséget, főleg úgy, hogy a babával való kapcsolat-

teremtés az segíteni fog abban, hogy ez a terhesség és a szülés majd egy könnyebb dolog legyen.” Szilvi általában hetente egyszer járt kapcsolatanalízisre. Az óra első felében saját magáról mesélt, majd ezután következett a babával való beszélgetés, ami inkább érzésekben realizálódott. „Nekem ezek érzések voltak, tehát biztosan nem tudtam volna szavakba önteni azt, hogy a magzat vagy a baba mondott egy igent vagy egy nemet, de azt már igen, hogy jól érzi-e magát, vagy sem.” Úgyhogy inkább érzésszintű kommunikációra kell gondolni, nem pedig kifejezetten erre a logikus gondolkodáson alapuló vagy ilyen típusú kommunikációra.

De nézzünk vissza a pszichológushoz, akinél éppen egy foglalkozás zajlik, ahol ő természetesen szavakkal igyekszik instruálni a kismamát. „Forduljon befelé, teste belseje felé, helyezkedjen el benne kényelmesen.” Ezzel a relaxációs szöveggel kezdődik a kapcsolatfelvétel. Az anyuka a 8. hónapban van. A bevezető mondatok után neki pár perc múlva már sikerült is a kapcsolatfelvétel, és a kommunikáció is létrejött. Ahogy az analízis során, ő sem szavakkal, hanem inkább érzések révén beszélt születendő kislányával, amit a szakembernek a folyamat során elmondott. „Jól el van a kis világában, de valamiért azt is érzem, hogy ő tudja, hogy ez már csak pár hétig tart.” De ahogy dr. Somkövi Ágnes elmondta, ezek az érzések csak részletei mindannak, amik történnek egy ilyen heti egyórás programon. „A kismamának kell a belső érzéseit közölnie, amik lehetnek szavak, képek, hangok, van, aki még íze-

vagy illatokat is érez. Lehetnek ezek kerek történetek, de lehet egy-egy mondat vagy akár érzéstöredék.”

A módszert, amely a pszichoterápiából indult el, még a 90-es években Raffai Jenő és Hidas György fejlesztették ki. A két szakember súlyos pszichés betegek kezelése közben figyelte meg, hogy egyes klienseik nem megfogható gondolatokat mondtak el, hanem testérzetekről kezdtek el beszélni. Szorításról, bezártságról, nyomásérzésekről és arról, hogy a pszichoterapeuta testében érzik magukat. Ezek pedig mind arra utaltak, hogy az anyaméhben zajlottak ezek a történések. Raffai és Hidas rájöttek, hogy ezek a magzati korban történt traumák okoztak betegeiknél problémákat. Miután ezekkel a testérzetekkel kezdtek el dolgozni, a klienseik állapota javulni kezdett. „A következő lépés az volt, hogy ha már tudjuk, hogy van egy ilyen módszer, amivel a magzati korba be lehet nyúlni, akkor lehet, hogy nem kellene megvárni, hogy a betegségek kialakuljanak, hogy ezek a traumák nagyon mély benyomatot okozzanak a testbe, hanem ezt preventívként is lehetne használni.”

Prevenívként. Azaz a cél, hogy a kismama mindennapi problémáit, a stresszt, a szorongásokat vagy a traumákat a baba ne érezze sajátjának, ne vegye át azokat. A kapcsolatanalitikus szerint a születés után ezek a gyerekek nagyon tiszta szemmel néznek, körülnéznek. „Megnézik azokat az embereket, akik a születésüknél jelen vannak, a visszajelzés azoktól, akik nem tudják, milyen programban vett részt ez az anyuka, azt mondják, hogy olyan, mintha egy-két he-

tes lenne a gyerek, annyira jelen van a világban. Nem olyan, mint ha vele csak úgy történének a dolgok, hanem ő ebben aktívan részt is tud venni.”

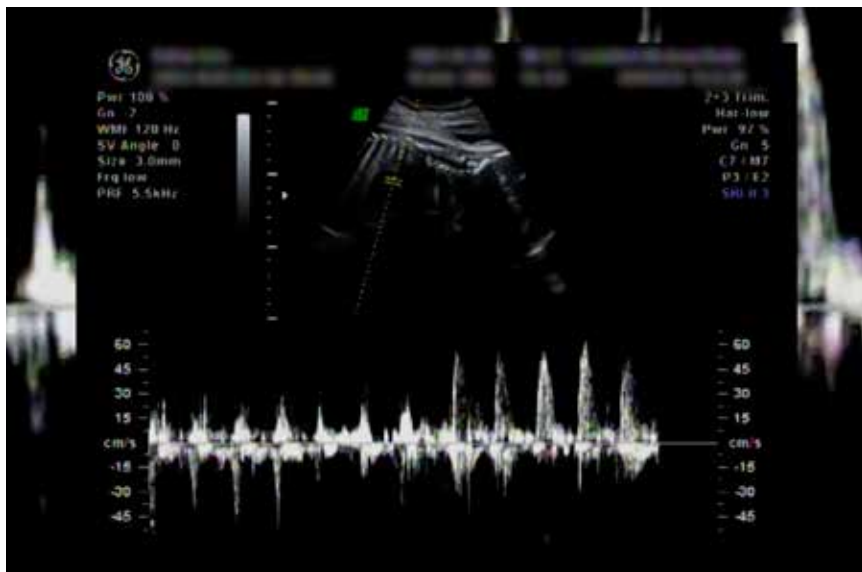
A korábban megismert Szilvinek is van tapasztalata kapcsolatanalízis nélkül és kapcsolatanalízis után született gyerekekkel. Hiszen első kislányánál nem alkalmazta a programot, csak Szofival. „Jóval gyorsabban csinál dolgokat, mind a mozgása, mind az egyéb kommunikációs fejlődése tekintetében is.” Bár volt idő, amikor úgy gondolták, hogy az anyaméhben mindentől védve van a magzat, és mindentől függetlenül fejlődik, majd teljesen tiszta lappal jön a világra. Ma már azonban nemcsak a kapcsolatanalitikusok vagy a pszichológusok, hanem a szülésnőgyógyászok, genetikusok közül is a legtöbben úgy vélik, a test és psziché nem választható külön. Ezt vallja dr. Tidrenczel Zsolt, a Czeizel Intézet szakmai igazgatója is. „A sejtosztódások meghatározzák egyrészt genetikailag a magzatnak a sorsát, a szerveknek a kialakulását, és hát abban a pillanatban, ahogy a megtermé-

kenyített petesejt beágyazódik a méhfalon, elkezd külső hatástól függeni, ami az édesanyán keresztül eléri őt. A magzati élet negyven hete az elejétől kezdve nagyon komoly befolyással bír a magzatra.” De persze a genetikai tényezőkre az életmód is hatással van. „Valószínű, az előző generá-

cióknak az életmódbeli tényezői is beleszólnak. Egy adott génállomány mellett, amit a szülők, nagyszülők hordoznak, ma már vannak úgynevezett epigenetikai tényezők, ami azt jelenti, hogy adott génállomány mellett az életmód által meghatározottan a génjeink máshogy működnek, és ezek a génműködési típusok, különbségek átörökíthetnek a gyermek vagy akár az unoka számára is.”

Tehát összetett a prenatalis, azaz a magzatkori fejlődés menete, amelyről a szakértőknek egyöntetűen az a véleménye, hogy még mindig nagyon sok mindent fel lehet és fel is fognak térképezni ezen a területen. De az biztos, ha egy kismama próbál harmóniát teremteni, odafigyel az életmódjára, akkor sokat tesz az egészséges várandósságért és gyermeke kiegyensúlyozottságáért, és azért is, hogy egészséges felnőtt legyen belőle.

A Mi Hódunk! / A felfedezők

Vincze Bálint | Fotó: Vincze Bálint

A tó pillanatok alatt átalakult. A meleg napok hatására kizöldültek a fák. A tóparti horgászhelyekre jól látható, letaposott ösvényeken juthat el a horgász, az egyre magasabbra növő fűben, a ligetes fák labirintusában. Hamarosan érkehetnek a fűkaszák. Az örvös galambok már rég tojásaikat igazgatják alig néhány ágnyi fészükön. Nincsenek egyedül. A partszéli áthatolhatatlan sűrű bozótosból sokféle madárhang szól. Területük határait jelölik, udvarolnak, fészekrakással foglalatосkodnak, vagy már tojásaikon ülnek. A nádszálak és sűrű bokrok ágainak rezzenései sejtetik, milyen gazdag és ideális a fiókáik felneveléséhez ez a hely. Az énekes madarak mellett vízcisibék, szárcsák, vadkacsák, törpegémek, szürkegémek, kócsagok, jégmadarak, kétéltűek, hullók sokasága rejtőzik. A vízben apró rákok, kagylók, csigák milliói biztosítják a velük táplálkozók napi betevőit. Rovarok és emlősök is kihasználják a helyi adottságokat. Az elmúlt évek során sokukat sikerült már lefotózni, de közülük most a Mi Hódunk a főszereplő. Szimbiózisa a Kondor-tó környezeti adottságaival és élővilágával a biodiverzitás egyik szép példája. A tóparti gazdag növényvilágról még nem is beszéltem. Csoda hát, ha hódjainknak paradicsomi ez a hely?

Persze azért azt tudjuk jól, hogy ahol ilyen gazdag az élővilág, ott a nekik és utódaiknak fontos táplálékra vágyó ragadozók is előbb-utóbb megjelennek. A környező ártéri erdők sűrűjéből időnként felbukkanó rókák, egerészölyvek, szajkók, baglyok és varjak komoly veszélyt jelentenek az itt lakók számára. De nem kell ilyen messzire menni. Vannak olyanok is közöttük, akik itt laknak a tó egyik és egyben legsűrűbb szegletében. A halakkal táplálkozó, fokozottan védett vidra. Az áthatolhatatlan nádas a tanyája. Vaddisznók és borzok látogatják meg egy-egy rövid időszakra a part menti sűrűket. A part menti fák rejtett odvaiból denevérek hada rajzik ki esti portyára, hogy lakomájukat halálos pontossággal röptében elkapják. Őzeknek, fácánoknak, nyulaknak szintén otthona ez a hely. A Mi Hódunkra és kicsinyeikre ők nem jelentenek veszélyt. Nekik a tópart mellett a kerítésen kívüli szántások ültetvényei a fő célpontjuk. Évről évre változik menüjük. A mezőgazdák nyilván nem örülnek az ingyen falatokra vágyók dézsmálásainak. Tényleg idillinek mondható ez a néhány hektárnyi, a Dunától a gátépítéssel leválasztott holtág. A már kamaszokká serdült hódjaink egyre messzebb és önállóban kelnek útra esténként, és ismerkednek napról napra ezzel a kis gyöngyszemmel. De a távolban valamelyik felnőtt mindig figyel rájuk. Minden egyes útjuk újabb és újabb tapasztalatszerzés. A nyári kalandok végeláthatlan sorából csak néhányat említek. A kölykök kicsi szívükben félelemmel, de merészségüket társaik és a család többi tagja felé bizonygatva vállalták a számukra oly ismeretlen világ felfedezését. Állandóan úton voltak. A tavaszi lakomázást már nem kellett, és oktalanság is lett volna a potyaalmákkal színesítenem. A kis szörgombócokat nem lehetett ily egyszerűen maradásra bírni. Terített asztalként burjánzott a tó minden szeglete. Folyamatosan értek be a különböző gyümölcsök. Csupa-csupa finom falat, vízben és annak partján egyaránt. És az a sok ismeretlen hang, forma, és a szomszédok? Fárasztó portyáikon meg-megállva, előregeedett fűzfák vastag, víz feletti törzsein gyakorolták a kéregrágás tudományát. A sűrű nádasok szűk bejáratain felfedezhették és szüleiktől, idősebb testvéreiktől megtanulhatták, miként kell területük határát megjelölni, jelezve az arra kóborló idegen hódok számára, hogy ez a hely már foglalt. A bátrabbak eljutottak a már említett vidrák által lakott sűrű nádtenger keskeny, csak szá-

mukra járható csatornáiba. Néha én is be-benéztem, mi újság arrafelé. Mit ne mondjak, sokat segített volna egy jó éles macheta a haladásban. De ezt el kellett felejteni. Annak használatával láthatóvá – és az égi ragazók számára is elérhetővé – tettem volna a sűrű nádast, és annak lakóit veszélybe sodortam volna. Maradt a hol derékig érő vízben taposás, illetve a sűrű, megdőlt nádtenger tetején vagy alján a bizonytalan négykézlábmászás, hason csúszás. Jó móka volt! Nem is éltem vele sűrűn. :) A vízpart szélén, pihenésképpen hódjaink könnyen és kockázatmentesen nasolhattak a változatos, számukra ízletes növényekből. Miután újra erőre kaptak, folytatták útjukat. Azonban volt egy hely, ahol mindig hosszan elidőztek. Hogy hol? Hát a strandon! Igen! Pont azon a helyen, amelyről az előző részben már meséltem. Ideális, tökéletesen megfelelő, még piknikezésre is alkalmas helyen. Belépődíjat sem kellett fizetni. Ha csak nem

a fotózásukat tekinthetjük annak. Mert azért szórtam a sorozatokat rájuk rendszeren. Igaz, addigra már kiépítettem ott egy olyan leshelyet és a felvételek készítésére alkalmas állványzatot, amely a kora tavaszi fotózásokhoz képest sokkal kényelmesebb és átgondoltabb volt. Ennek ellenére az itt látható felvételek elkészítése számtalan új kihívás elé állított. Végül a sok-sok éjszakai kísérletezés a fényekkel meghozta az eredményt. A sekély víz fölé helyezett technikákat a gondtalan és a jelenlétemet abszolút figyelmen kívül hagyó hódok vizes, sáros fröccsenései, hancúrozásai igencsak próbára tették. Amíg nem készült el a lesbóde, addig a parttól távol, a kocsiban ülve, távkioldóval a kezemben figyeltem, miként jönnek egymásután, és kezdik el a lubickolást. Időnként a felnőttek is meglátogatták a kicsiket. Olykor ők is beszálltak a játékba. A nap végén, azaz a hódnap (26–29 óra) végén, hajnaltájt kimerülten, de élményekben gazdagon tér-

tek vissza biztonságos odújukba, a nappali pihenésre. Miután én is megtisztogattam reggel a felszereléseimet, kíváncsisággal telve töltöttem le a képeket. A sok rosszul sikerült felvételtől könnyű volt azt a néhány jót kiválasztani. Közben újragondoltam, miként tökéletesíthetnék a holnapi (azaz aznap esti) beállításokon, hogyan módosítsam az expozíciót. Nagyon kellett figyelni, hogy a vakukat hová és milyen szögbe állítsam, illetve azok fényét mekkora teljesítményrel villantassam el. Komoly kihívások, napról napra új tapasztalatok, sikerek és kudarcok időszakát éltem, élem a mai napig. Nem adom fel. A hibákból lehet a legtöbbet tanulni. Bevallom, van kudarc bőven. De az a néhány jó felvétel és a velük töltött idő kárpótól, és erőt ad a következő éjszakákra. (Folyt. köv.)

Irány a Deseda! – majd Rippl-Rónai Róma villája

Susán Janka | Fotó: Susán Janka

Pakoljuk fel a bicikliket a csomagtartóra, utazzunk el Kaposvárra, és tekerjük körbe a Deseda tavat! A család apraja-nagyja is teljesítheti a húsz km-hez közelítő távot, mert nincsenek nagy emelkedők, és rengeteg közben a lehetőség a megállásra. A tó 8 km-es hosszúságával a leghosszabb mesterséges tavunk, kedves mezőkkel és árnyas erdőkkel határolva. A bicikliút végig jó állapotú, tetszett, hogy az élesebb kanyarokat időben jelzik, az út talán picivel nagyobb részét erdőben tehetjük meg. A parton több helyen kellemes stéges pihenő, hajó kikötő és egyben fürdőhelyeket is kialakítottak. A kulturális élményért nap végén látogassunk el a Róma villába, ahol Rippl-Rónai József élt és alkotott idősebb korában. A rekonstruált Andrassy-ebédlő ólomüveg ablaka a késő délutáni napfényben tündököl a legszebb színekben.

Kaposváron a Városi Sportcsarnok melletti parkolóba érkeztünk, a biciklizállítót sem szereltük le az autóról, biztonságosnak gondoltuk a helyszínt. Innen indul a Deseda tóhoz vezető bicikliút, olyan 4 km után pillantjuk meg a tavat. Autóval egyébként egészen a tóig is elmehetünk, ott is leparkolhatunk, aki gyalogosan szeretne a tó körül sétálni, inkább ezt válassza.

Az október eleji napsütésben sokan futottak, bicikliztek, kutyát sétáltattak, idősebbek beszélgettek megfontolt tempójukban. Képzelnék, a repce virágzott, ragyogó sárgája még ráerősített a napsütésre, hosszan haladtunk mellette. Hamarosan elértük a várost elkerülő négysávos 61-es utat, azon áttekerve már láttuk is a tavat. Ekkor kell eldönteni, hogy milyen irány-

ból kerüljük meg a tavat. Mi az óramutató járása szerint haladtunk. Horgászokat is láttunk bőven, kisebb vagy nagyobb felszereléssel vártak a kapásra. Megszólítva az egyikőjüket, arra panaszkodott, hogy ritkán sikerül halat fognia, szerinte kevés a betelepítés. Talán másoknak több a szerencséje. Közeledtünk a modern kilátóhoz, és tartottunk egy kis pihenőt.

A háromemeletes építmény környékén vidám, színes játszóteret alakítottak ki, és a mellette lévő épületben még mosdó is helyet kapott. Ehhez hasonlók több helyen megtalálhatók a tó körül, ami kényelmessé teszi a hosszabb ittélést. A parton napozó és úszó pontonstég található, ahol, gondolom, nyáron akár fürdeni lehet, valószínű, hogy a tavon közlekedő elektromos kishajó kiköthet itt, és persze a csónakkal, kajakkal közlekedők is megpihenhetnek.

Továbbhaladva elérjük a legizgalmasabb területeket, a Kalanderdőt, az érzékszervek és a tudás erdejét. Kezdjük a lombkoronaszintű kaland-sétánnyal, amelyen hat méter magasságban nézelődhetünk, sétálhatunk a fák koronájában.

Visszatérve a partra, ezen a részen is van egy pontonstéges pihenőhely, amelyről jólesett a lábamat belógatni a vízbe, de nem tartott sokáig a hőmérséklete miatt. Szemben velünk egy horgász üldögélt, átintegettünk, kedvesen viszonozta. Ismét nyeregbe pattantunk, majd a kis fahídon áttekerve a túlsáron folytattuk utunkat. Hatalmas fenyőfák között haladtunk, mesés volt.

Az erdőt követően lassan az üdülőövezetbe értünk, a domboldalon egyre magasabbra terjeszkednek a nyaralók. Felújították a szabadstrandot, a kiszolgálóépületek is megújultak.

Messziről, a másik oldalról és már a kilátóból jól mutatott a Fekete István Látogatóközpont hajó alakú épülete, végre közelről megnézhettük. Érdekes körbejárni, a gyerekek biztosan izgatottak lesznek a vízi játszótér látványától, de szárazföldi játékokat is találunk bőven. A kiállításon megismerhetjük a környék élő- és állatvilágát, jel-

lemző növényeit. Minket megfogtak a Deseda környékét bemutató, egymás mellett kiállított térképek a kiállítóterbe belépve. Az első 1783–84-ben, a második 1856–60 között készült katonai térkép, a harmadik a mai állapotokat mutatja. A nagy időtávban izgalmas áttekinteni az egyes települések fejlődését – mint Kaposvár –, mások visszafejlődését. Gyerekeknek biztosan nem ezek lesznek a kedvencei, hanem inkább a bejáratnál terpeszkedő hatalmas tavibéka.

A névadó Fekete Istvánról (1900–1970) a kiállítás nem túl bőbeszédű, szívesen láttam volna egy róla szóló sarkot, de akár a bemutatott állatok mellett is szerepelhetne egy tőle származó izgalmas vagy éppen meghökkentő írásrészlet. Az író a Kaposvárhoz közeli Göllén született, tízévesen került Kaposvárra, a polgári fiúiskolába, a következő évben a szülei is a városba költöztek. 1926-ban végzett mezőgazdászként, és munkája során országos hírnevet szerzett pl.

búzanemesítéssel. Vadászírásait Kittenberger Kálmán, a híres Afrika-kutató és vadász a Nimród c. lap főszerkesztője örömmel fogadta, és bátorította a folytatásra. Későbbi életét a politika is alakította, a Magyar Írók Szövetségéből például kizárták. Soha nem titkolta istenhitét és politikai nézeteit. Ezek csak momentumok érdekes életéből.

A biciklijeink hagyományosak, de a látogatóközpont mellett kb. nyolc tölthelyet építettek elektromos bicikliknek, így amíg valaki bent nézelődik, a járgányát feltöltheti. Sajnos azt olvastam az intézmény honlapján, hogy október közepétől ők is kénytelenek bezárni. Ugyanez a helyzet a Rippl-Rónai-villával, de jövőre, ismét látogatható lesz.

A villa és a kertje már kívülről is megragadó látvány, olyan kis tökéletes. Milyen lehet, amikor március végén, április elején több ezer nárcisz borul virágba a kertjében? Ehhez rendszeres programsorozat is kapcsolódik.

Nekünk most jó egy óránk maradt a kiállítási helyszínek végigjárására. Igyekeztünk is az új látogatóközpont épületébe, ahol az Andrássy-ebédlő 2013-ban rekonstruált berendezéseit állították ki. A legjobb pillanatban érkeztünk! A délutáni nap pompásan világította meg az ólomüveg ablakot, az élénk színei tündököltek. Gróf Andrássy Tivadar 1897-ben rendelte meg a még Párizsban élő művésztől az új stílusú ebédlőt, amit aztán iparművészek és mesteremberek készítettek. A nagy méretű üveglakát és a közel 12 négyzetméteres üvegmennezetét Róth Miksa üvegfestő és mozaikművész készítette. A motívumok

rózsabokrokat és színes lombú fákat ábrázolnak, és ezek köszönnek vissza a Zsolnay porcelánból készült tányérkészleten, a virág-

váza-sorozaton és a bútorok fémdíszítésén. Az üveglakok mellett a Vörös ruhás nő c. falikárpit a másik legmeghatározóbb da-

rabja az ebédlőnek. Az eredeti művet Lazarine Baudrion (a festő felesége) hímezte laposöltéssel, eredeti helye a kandalló fölött volt.

Elindultunk a villa felé, de már messziről integetett egy múzeumos kolléga, hogy először menjünk a műterembe, így oda kanyarodtunk. Papucsot felkötni, és nézelődhetünk is. A falakon található fotókon bepillantást nyerhetünk családi életük és a művész alkotásának néhány pillanatába, valamint az ahhoz használt eszközeibe. Elegancia és jómód köszön vissza a képekről. Az egyik kedvencem a műteremben 1912-ben készült fotó, amelyen a festőn kívül felesége, Lazarine és fogadott lányuk, Anella is látható. Ez a beállítás pontosan visszaköszön az ugyanebben az évben készült Kaposvári műterem c. festményén.

A kert és a villa a festő szabadtéri műterme volt, ahol sok vendéget fogadtak, a modern művészet központjává vált. Többször megfordult náluk Bernáth Aurél, Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc.

1908-tól élt és alkotott itt, de felesége a festő halálát követően további húsz évig, egészen 1947-ig. Szerencsére a villát nevelt fia, dr. Martyn Róbert örökölte, aki eredeti állapotában tartotta meg a berendezését, így az idelátogatók a festő mindennapjaiba hiteles bepillantást nyerhetnek.

A csaknem száz festmény áttekinti a művész fejlődését, aki Párizsban Munkácsy Mihály tanítványa volt, azonban szeretett volna kilépni az akadémikus stílusból, hatottak rá az impresszionista művészek. Jó barátja lett Aristide Maillol, aki meghívására Lazarine-nal együtt Katalóniába utaztak 1899-ben.

Az ott töltött három hónap alatt tapasztalt színek, tájak elementárisan hatottak a festőre, élénkebb színek váltották fel a fekete korszakát. Az élénk színek leginkább a mozaikszerű kukoricás képeken jelennek meg igazán. A korábban említett Kaposvári műterem című is ezek közé tartozik.

Egy kirándulás számomra akkor a tökéletes, ha sok időt töltünk a természetben, jólesően elfáradunk, és belefér még a napba egy kulturális élmény is. Kaposváron ezt meg is valósítottuk, a nap végére a biciklizés miatt jólesően elfáradva, a Róma villa szépségeivel átjárva indultunk hazafelé.

Részlet/látó

Szabó Márta | Fotó: stock.adobe.com, saját archívum

Akik követik az Atomenergetikai Múzeum (AEM) munkásságát, biztos ismerik a mottókat, miszerint nyitott szemmel járni azért érdemes, mert így tetten érhető a tudomány a mindennapokban, ami amúgy körbevesz, de nem mindig értjük, nem mindig ismerjük fel a jelenségeket. Edukatív tartalmainknak, játékainknak, rendezvényeinknek és a fizikashow-nak, no meg persze applikációinknak és interaktív tudáskapszuláinknak sem titkolt célja, hogy ebben a megértésben, a természettudományos ismeretek – különösképpen a fizika és az atomenergetika hazai történetének – megismerésében segítsenek.

Időről időre azonban elkalandozunk, elvonatkoztatunk a saját kis világunktól, hiszen sok olyan tudományterület van, ami szerintünk rengeteg izgalmas ismeretet rejt, és ezeket a szubjektív kedvenceinket egy-egy cikk erejéig meg is szoktuk osztani az olvasókkal, ha a magazin havi témájával egybevág. Így volt ez tavaly decemberben is. Akkor Kötődéseink és hálózataink címmel írtunk arról, hogy nemcsak a pandémia okán érdemes tisztában lenni azzal, hogy személyes kapcsolati hálózatunknak kik a tagjai, nemcsak a „kontaktálás” miatt van jelentősége, de hogy ez a „mikroközösségünkre” nézve minőséghatározó is – meghatározza jóllétünket, amelynek szerves részét képezi mentális egészségünk is, de kedélyünkre és motiváltságunkra is hatást gyakorol. (Aki kedvet kapott elolvasni vagy felidézni a tavalyi írást, online visszaolvasható a magazinban ezen QR-kódot beolvassva.)

Górcső alatt önmagunk

A koronavírus-járvány okán a kontaktálás, a személyes kapcsolati hálózataink mellett az is nagy hangsúlyt kapott, hogy tudatosítsuk, mennyire fontos egészségünk megőrzése, hogy mennyire fontos, hogy aktívan figyeljünk épségére és védelmére. Ugyancsak ekkortájt kapott nagy hangsúlyt a mentális egészségről beszélni. Seffer Manuéla coach segítségét kértem abban, hogy állítson össze egy tízkérdéses csomagot, amit bárki alkalmazhat a mindennapokban, aki szeretne nyitni önmaga felé. Egy amolyan kezdőcsomagot. De miért pont kérdések? Azért, mert a coaching lényege ez. Hogy a coach, a pszichológustól eltérően nem a múlttal, hanem elsősorban a jelennel és a jövőbeli célkitűzésekkel foglalkozik. Hogy az ülések során kérdések és különféle eszközök révén támogatja ügyfelét. Hogy a coachee (ügyfél) maga dolgozik a saját dilemmáján, hogy a számára leginkább megfelelő megoldást találhassa meg. Saját magának. Merthogy a coach végig támogatja őt, ám mindeközben nem ad neki tanácsot, nem ítélkezik és nem befolyásolja a

döntéseit. A coachingfolyamat segít abban is, hogy az ügyfél egy lépéssel hátrébb kerüljön a dilemmájától, és távolabbról szemlélje azt. És akkor most indulhat a kísérletezés. Nem, ezúttal nem fizikakísérlet, hanem önismereti.

Mélylevegő. Beszív. Kifúj.

Mikor kérdeztük meg önmagunktól utoljára, hogy hogy érezzük magunkat? Mikor kérdeztük meg magunktól utoljára, amikor rossz passzban voltunk, hogy mire lenne szükségünk, mi tudna rajtunk segíteni (de nem aranyhalas, háromkívánságos értelemben)? Mikor álltunk meg egy pillanatra, és ismertük el, hogy mennyi-mennyi képességünk van, amelyek életünk során a legkülönbélebb helyzetekben segítettek már nekünk?

„Valahányszor elfog a bánat a világ állása miatt, a Heathrow repülőtér utasvárójára gondolok. Kezd elterjedni az az általános vélekedés, hogy a gyűlölet és a kapzsiság világában élünk. De én nem így látom. Nekem úgy tűnik, a szeretet mindenütt jelen van.”
Idézet az Igazából szerelem című filmből

A következő kérdések abban segíthetnek, hogy bárki, aki kedvet kapott, elkezdhesen önmagával egy párbeszédet, elkezdhesse feltérképezni saját belső világát. Alapvetően a kérdések szituáció- és élethelyzetfüggők egy-egy coachingülés során, úgyhogy a most következő tízet amolyan „gondolatébresztő kezdőcsomag” jelleggel célszerű kezelni. És akkor most már tényleg indulhat a kísérletezés. (December felé óhatatlanul eszünkbe jut, hogy mi minden is történt velünk az év során, úgyhogy ezek a kérdések az idei év „áttekintésének” és az új évre való hangolódásnak sem rosszak.)

1. Mi szerez nekem örömet?
2. Mi a három legerősebb képességem? Milyen helyzetekben alkalmazom őket sikeresen?
3. Mire vagyok a legbüszkébb az eddigi életemben?
4. Milyen a kapcsolatom a családtagjaimmal/bártaimmal/kollégáimmal? És ezzel mennyire vagyok elégedett?
5. Mi az, amitől most legjobban tartok?
6. Mi bosszant fel?
7. Mi lelkesít?
8. Mit jelent számomra a siker?
9. Mi az, ami leginkább kikapcsol és ellazít?
10. Mit jelent számomra az énidő? Milyen gyakran tudom megélni?

Ha író
volnék,
bármit írhat-
nék..., ha író volnék,
bármit megírnék... Ne fejezd
be már, ha holnap ránézel, majd tetszeni
fog – mondja tanárnőm rajzórán... És ha nem fog?

Nem tudtam, hogy ami eddig csak ösztön volt, tudással fejleszhető
is. (Bocsáss meg, de ezek után nem merek éppen most, Rólad rajzot készíteni.) De
azt biztosan tudom, ma az irodalmat akarni kell. Te félsz, hogy nem tetszik a műved? Ez ked-
ves, de vicces vagy! Te, a költő, regénypoéta, ki barokk főúrként úgy igazgatod alanyaidat és állítmá-
nyaidat, hogy egy kötőszó sem mer a közelébe menni! Kérlek, beszéljessünk! Komponálsz, ami – sokak
szerint – túl avantgárd, túl intelligens, de maximum elsőre nem értem... téged nem ciki nem érteni – iga-
zítottak útba. Még hogy nem beszélő ember vagy „csak” író? Látom, érzem, élvezed, ahogy a „köz”-ben fürdesz, hiába
hagyod befejezetlenül mondataidat, mutogatsz, és lábad rázogatód, kisfiús, bájos fizimiskádra ültetett mosollyal
már nem tévesztesz meg! Persze matematika is, azaz egyszerűsíthető is lehetne az irodalom, akkor világos kérdésekre
világos válaszokat adna... Pl. ha két derékszögű író négyzetének az összege ennyi és ennyi lenne... – *Mondd, Péter!*
S te visszakérdezel az utolsó interjúdban: – *Mit? Mit mondjak?* Tényleg, mi a fenét lehetne még hozzátenni a műveid-
hez, és vajon akarod-e? Megértünk-e téged valaha? Az irodalom nem a gondolatokkal dolgozik, az megteremti azo-
kat, mert a XXI. század nyelvének kell tudni beszélnie. Megsértődhetnek, akkora falatokat adsz számba. Próbálok
bekapni, ízlelni, majd összerágni az egyébként esterházysan megteremtett, abszolút ehető és a magyar kortárs
irodalom nyelvi-grammatikai bájában úszó, gigantikusan megfogalmazott *szóláncaidat*... Libbennek, ügetnek,
vágatnak a mérföldekkel felettük, alattuk járó, margóra kicsusszant milliméterpapíron, hangjegyként meg-
komponált négyzetük gyökével, vagyis a jelentésükkel. Csak én maradok le, de nagyon, kell a sorvezető
egy kezdő Esterházy Péter-olvasónak. Feszengek, apró lépésekben nekirugaszkodom – hisz nálam is
zárult a kapu a nyugatosoknál a középsuliban –, de örömmre a dráma, tragikum, komikum megszüli a közös
kultikus, izgalmas, szellemes, groteszk gyermekét. Focista és író vagy, (nem) mellesleg végzett matematikus, áhá,
már kapizsgálok a miérteket. Szigorú életmódod, súlyos írói következményei megérték. Grófi család sarjaként
négy gyermeket nevelsz. Ebből 2,2 tized olvas(ó). Ma megváltozott az olvasás státusza, ma nem a szó, hanem a
kép áll a középpontban: ☺☺☺ ma más a centralitás, sok kis Buga Jakab, néhány Rákóczi és Thököly között...
A paródia találó. Lehet, ma nem magától értetődő, hogy felismerik Aranyt, de látom az utat kiköveve feléd.
Értetlenül cibált meg a politika, életed nagy traumáiból, anyukád halálából is (A szív segédigéi, az anya-
regénye) fantasztikus művek születtek és a szomorú konklúzió is: mert az ember mindig hibás. Mondd, mi
ez a könyvszerkezet?! Játékos gyászkeretek? Ha nem sokkol a forma – engem nem –, akkor imádom.
Megint mit alkottál?! Persze neked könnyű, bonyolult matekképleteket pakolsz szavaid mögé,
mi meg majd valahogy levezetjük. Korszakalkotó életművedet, aparegényedet, a Harmonia
Caelestist nagy sokára befejezted, legalábbis azt hitted. Megréfált az élet. Hívtak a történeti
hivatalból, megtudtad édesapád besúgó múltját. Megrendítő. Két évre rá újraírtad, ez lett
a Javított kiadás(a). Kérded, beszélni vagy hallgatni kell. Élet és szépirodalom karambo-
lozik, varázslat e családi tragédia, kezdened kellett valamit a kezdetetlennel, féltél.
Minden technikai és művészi nyelvkezelést elbíró művek ezek, valós, torzított, fik-
tív idézetekkel – eddig nem tudtam e nyelvi eszközök létezéséről –, nincs
is definiálva... Magyarázatul ismét lekapod szemüveged –
zavarban vagy, ez kedves – régen története, ma csak struk-
túrája van egy könyvnek – mondod. Elmosolyo-
dunk, nem áll jól a komolykodás.

most, itt semmi nem állja meg a helyét

Czibuláné Mayer Szilvia

Olvasom a Termelési regényt. A többi nem adja ilyen könnyen magát, egy másikban ismét nyomot vesztek. Új könyv, új kihívás, széles a paletta. Sokszor kevernek össze barátoddal, Dész Lászlóval, de büszkén kihúzod magad.

Te, egy igazodási pont vagy – mondja. Mindenki szerelmes van, volt, lesz beléd – hiába már a fizikai lehetetlenség –, öntudatlanul is a szavaidat használjuk, utánozzuk laza eleganciád, de nekünk egyáltalán nem áll jól. Hogy egy ország megismerhető a futballjáról? Átfocizom magam az Utazás a tizenhatos mélyére, sokáig ellene mentem, de hopp, a Semmi művészetnél találok magam. Megijedtem Csokonai Lili (EP) Tizenhét hattűkjától is, szinte betűznöm kell idegen nyelvét – már olvasni sem tudok? – „fogggalmam”, sincs mit jelent a cím. De már nem zavar, tudom, a végén összeáll, mert kiváló az alapanyag. Nem kell mindig mindent értenem. Szép és kecses címadás, legyen ennyi elég. Adj időt az embereknek! Már ráérsz (néma csend). Már megteheted. Hogy mi is bonthassuk a formát! Ja, és mondd! Egy anya hogy ismerheti a les szabályát? Hát tényleg ennyit jelent ez neked? Ismeretlen írói terepeken, ingoványban vágyom a faágot, de megéri fulladoznom. Neked nem anya, hanem anyanyelvkomplexusod van, megannyi szálat keresek finoman megírt családtörténeteidben, néha te mesélsz, néha szerepelsz. Valójában milyen vagy te? Szereted a jó pacalt, és Esterházy-rostélyost sosem eszel az étlapról, mert félsz, hogy elrontva tálalják. Megint felnevetek, mert a barátodét megkóstolod! Láttam! Szándékosan játszol, csibész vagy! De tudod mit? Te megteheted. Irónia, szépség, történelem, aranycsapat, apa, nagymama, nagynéni, nagybácsi, anya, élet és halál. Ezek mind te vagy. Odadobod a magot, nem bontod ki, én küzdök, de mosolyogj csak! Így jártam..., semmi gond, ez a sajátod, ez a tiéd. Egy új sportág ez, fáradok, de nem babrálsz ki velem... Nem háromfogásos vacsorára jöttem, ezek 25 fogásos csemegék, és mentségemre mondom, az ember nem mindig éhes a fine diningra. De megéri, működni kezd a szöveg, mikrosztorizom a Kis Magyar Pornográfián. Tudom, szeretnélni volna egy húgot, fogtad, megírtad őt. S hogy szerinted milyen Egy nő? Gitta, 40 éven keresztül hű társad, de honnan? Honnan tudsz így belénk látni? Egy nő. Az emberbe beleivódik az ismétlődés, nem definiálható e forma sem, annál rendkívülőbb az olvasmányélmény. Műveidhez nem kell precízen nyúlnom, megint felkérsz egy táncra, és jogos! – a prűd olvasó tegye most le! A magyar irodalom ezzel a könyvvel vált nagykorúvá. Szeretek, gyűlöllek, de nem unlak. Szavaim viszont elégtelenek, csődöt mondok kifejezni, a címeid elijesztenek, arcon fágnek, nem kívánom. Mégis, akarok Esterházyt olvasni, fejlődni! Gyönyörű mondatokat találok családról, hitről, az Egyszerű történet vessző száz oldal Márkban – milyen cím ez már, szuper! Még egészséges vagy ekkor. Istent félni kell, vagy szeretni? Kételyek, ellentmondások, mintha már éreznéd. Majd a Hasnyálmirigynaplód. Itt már teljesen csupasz vagy. Csak „az” ember... De még ebből is viccet csinálsz, engem megvisel. Tudod, csak fizikailag fogytál el, kiemelkedő művészek ezrei hajlanak meg előtted. Szép az Esterházy-mauzóleum Gannán... Búcsúdon Dész(ed) szaxonofozott, de megint te neveltél utoljára Janis Joplin, Mercedes Benz zenéjén, és kineveltétek a halált..., mondd, talán untad már a Porschét? Ha író volnék, bármit írhatnék..., de ha író volnék, egyáltalán nem akarnék valami nagyot írni..., szerintem te sem akartál. Csak... így sikerült. – Tudod, Péter, az örök kérdés: vajon én álmodom a lepkét, vagy a lepke álmodik engemet? (Kérdezik utolsó interjúdban. Válaszod nem meglepő, amolyan esterházys.) – És ha én vagyok a lepke...? (Akár te vagy, akár nem – ismét tudatlanul hagysz –, tudod, akkor is megbocsáthatatlan, hogy máris elszálltál...)

Megj.: Tartalmaz pontos és pontatlan idézeteket kortársainktól és Esterházy Pétertől

Nukleáris képzés a Paks II. Zrt. közreműködésével

Paks II. Zrt. | Fotó: Paks II. Zrt.

Jákli Gergely

Sikerrel zajlott le a Paks II. Zrt. társszervezésében az EUR Rev E Training Course Budapesten. A European Utility Requirements (EUR) szervezet kétnapos, angol nyelvű kurzusán tíz ország százhusz szakembere vett részt. A többek között francia, finn, spanyol, cseh, lengyel, belga és török szakemberekből álló hallgatóságot Jákli Gergely, a Paks II. Zrt. elnök-vezérigazgatója köszöntötte az új erőműépítések feltételeinek kidolgozására létrehozott európai szervezet eseményén. Kiemelte, hogy Magyarországon temérdek tudás halmozódott fel az atomenergetika területén. Mint mondta, ez büszkeségre ad okot, és erre lehet építeni. A két új atomerőművi blokk erre és a nemzetközi tapasztalatokra, együttműködésre alapozva, a nemzetközi szabványokkal és elvárásokkal összhangban épül meg.

– Pályám során számos nemzetközi erőművi projektben vettem részt Törökországtól Ghánáig. Én hiszek a nemzetközi kapcsolatokban – fo-

galmazott Jákli Gergely. Emlékeztetett arra, hogy a Paks II. projekt egy nemzetközi beruházás, amelyet a Roszatom vezet, de számos

nemzetközi piaci szereplő is részt vesz benne. – Az új atomerőművi projekteknél fontos várakozás, hogy mikor lép üzembe egy új

blokk, de a nukleáris ipar sajátosága az, hogy a biztonság minden más szempontot felülír, minde nekfelett áll. Ezt szem előtt tartva gyorsítjuk fel a beruházást, hogy a két új blokk 2030-ra üzembe lép-hessen – húzta alá.

A két nap során több mint tucatnyi, új atomerőművi blokkok léte-sítésére vonatkozó szakmai elő-adás hangzott el. A szeminárium házigazdája Pásztor Imre, a Paks II. Zrt. műszaki főmérnöke, az EUR vezetőtestületének tagja volt, aki előadásában a biztonsági osztály-ba sorolásra vonatkozó követel-ményeket ismertette. Túri Tamás irányítástechnikai osztályvezető az irányítástechnikát, illetve az ember és gép kapcsolatát érintő szabvá-nyokról tartott előadást, Nyárádi Balázs vezető szekunder köri szak-

értő pedig a turbinaszigeti beren-dezésekről, rendszerekről és azok segédrendszereiről beszélt.

Az EUR-t 1991-ben alapították az európai gyártók által javasolt, új erőművi építésekre vonatkozó kö-zös feltételek kidolgozására, vala-mint a követelmények európai és világszintű harmonizációjának elő-segítésére. A szervezet célja, hogy hozzájáruljon a biztonságos, ver-senyképes és engedélyezhető új nukleáris projektekhez Európában. Megalapítása óta az EUR szervezete kidolgozta és rendszeresen fris-síti a közös álláspontokat. Az így létrehozott EUR-dokumentum azo-kat a követelményeket hivatott összhangba hozni és megszilárdí-tani, amelyek alapján az Európá-ban építendő fejlett könnyűvízes reaktorokat tervezik, építik, üzem-

be helyezik, üzemeltetik és kar-bantartják. Az 1994-ben publikált EUR-dokumentum eddig öt reví-zión esett át. A jelenlegi Revision E változatát 2016-ban adták ki és 2021-ben frissítették, a Revision F folyamatban van, és a könnyűvízes SMR-követelményeket célozza.

Napjainkban tizenhárom tagot számlál a szervezet, amelyhez a Paks II. projekt még 2011-ben csat-lakozott. Jákli Gergely a szeminá-rium megnyitóján kiemelte, hogy az új blokkok tervezése során az EUR követelményrendszerét mesz-szemenőig figyelembe veszik. – A Paks II. Zrt. számára a tagság azt biztosítja, hogy folyamatosan információhoz jutunk a nemzetkö-zi szervezetek által újragondolt és továbbfejlesztett elvárásokról – fo-galmazott az elnök-vezérigazgató.

Pásztor Imre

„Motiváltan érkeztem”

Lehmann Katalin | Fotó: Bodajki Ákos

Némethné Bárdos Beáta környezetvédelmi mérnök mesélt lapunknak tanulmányairól, szakmájáról és szabadidejéről, aki pályafutását nem az atomerőműben kezdte, számtalan területen kipróbálta magát, de a szakmájában szerzett értékes tapasztalatokkal érkezett.

– *Milyen tanulmányokat folytattál az elmúlt évek során?*

– Paksi születésű vagyok, és a Vak Bottyán Gimnáziumban végeztem a középiskolai tanulmányaimat, ezt követően Pécsen, a Pollack Mihály Műszaki Főiskolán szereztem diplomát mint környezetmérnök. Ezt a szakot egy évvel az én évfolyamom előtt indították, ezért abban az időben még sokan kételkedtek, hogy vajon lesz-e jövője ennek a szakmának. Mindig szerettem a különleges, egyedi dolgokat, szerintem ez is közrejátszott abban, hogy emellett a szakma mellett döntöttem. Többen megkérdőjelezték, hogy mit fogok kezdeni ezzel a végzettséggel, de a tanáraink mindvégig bíztattak bennünket, és mára már bebizonyosodott, hogy van létjogosultsága ennek a mérnöki szaknak.

– *Hol dolgoztál azelőtt, hogy felvételt nyertél az atomerőműbe?*

– Mindig a szakmámban tudtam dolgozni, kihasználva benne szinte a teljes palettát. Voltam önkormányzatnál, közszolgáltatónál, termelőüzemnél, és legutóbb saját vállalkozást vezettem. Úgy gondolom, hogy mára már nagy tapasztalatot szereztem abban a tekintetben, hogy az atomerőműben is

megfelelően el tudjam végezni a munkámat.

– *Hogyan élted meg a munkahelyváltást?*

– Előnynek érzem azt, hogy ennyi helyen dolgoztam, és hogy mindezek után kerültem ide. Sokrétű tapasztalattal, kissé más rálátással, de motiváltan érkeztem. Teljesen mást tapasztalok azokon az embereken, akik kezdetektől fogva itt dolgoznak. Az elmúlt lassan egy év a vizsgákról, a jogosultságok megszerzéséről és az orientációs képzésekről szól.

– *Hogyan nyertél felvételt az atomerőműbe?*

– Tavaly ősszel értesültem róla, hogy a Környezetvédelmi Osztály környezetvédelmi mérnök munkakörbe pályázatot hirdetett. Annak ellenére, hogy az elmúlt nyolc évben vállalkozóként dolgoztam, mégis úgy éreztem, hogy szeretném megpályázni ezt az állást. Ennek több oka is volt. A lányom tavaly kezdte meg a tanulmányait a Pécsi Orvostudományi Egyetemen, így a hétköznapiakban ketten maradtunk a férjemmel. A férjem – munkájából adódóan – szintén nagyon elfoglalt, a saját vállalkozásomat pedig otthonról végeztem. Egy idő után azt kezdtem tapasztalni,

hogy ingerszegényé válik a munkám. Ebbe a pandémia is közrejátszott, nem voltam igazán motivált sem. Társasági ember vagyok, ezért úgy éreztem, hogy ez egy jó lehetőség számomra, bíztam abban, hogy ezáltal majd új munkatársi kapcsolatok is kialakulhatnak. Közösséghez szerettem volna tartozni, nem egyedül dolgozni.

A végzettségem és a szakmai tapasztalatom mellett előnyt jelentett az is, hogy van egy ún. ADR-tanácsadói képzettségem, amelyet tizenkét éve szereztem meg, és amit ötévente meg kell újítani. Külön öröm volt számomra, hogy a környezetvédelmi területen a hulladékok, ezen belül is a veszélyes hulladékok felügyelete és kezelése tartozik hozzám. Eddigi munkáim során is a hulladékgazdálkodás volt a fő területem. Természetesen a technológiából adódóan számos olyan hulladékkal találkozom, amellyel eddig nem, hiszen ez egy teljesen más terület.

– *Mivel telt az elmúlt időszak a munkahelyeden?*

– Az atomerőmű összes technológiájából keletkező hulladékfajták megismerésével, mennyiségük felmérésével, amely jelenleg is tart. Ellátogattam a vállalkozói

semmit, de ez mára már megváltozott. Kezdem magam otthonosan érzni a területen. A kollégák nagyon segítőkészek, vannak ismerőseim is, de mindenki szívesen segít, ha kérdésem van.

– *Voltak ismerősök, barátok, akik felkészítettek, hogy mi vár majd rád?*

– A szüleim révén nagy a rokonságunk, több unokatestvérem is itt dolgozik, és édesapám is innen ment nyugdíjba. Ő a Minőségbiztosítási Osztályon dolgozott 2001-ig.

Így több helyről is hallottam, hogy milyen itt dolgozni, de ezt szerintem csak akkor tapasztalja meg valaki, ha tényleg ebben a közösségben van.

– *Milyen céljaid vannak a munkádban?*

– Célom, a kevesebb hulladék-képződéssel járó technológiák támogatása, a gazdaságosabb hulladékkezelésre, -szállításra való törekvés, ugyanakkor a környezetvédelmi előírásoknak, jogszabályoknak való megfelelés az atomerőmű területén.

– *Mivel szeretsz foglalkozni a szabadidődben?*

– Aktív, mozgalmas életet élünk a férjemmel, sokat utazunk. Az utóbbi időben inkább kettesben vagy baráti társasággal. Sportos család vagyunk. Lányunk tíz évig kajakozott az ASE Kajak-Kenu Szakosztály keretei között, én a férjemmel rendszeresen járok futni. Voltunk már két alkalommal csapatban az UltraBalatonon, és egyéniben félmaratonversenyeken is részt szoktunk venni. Nagyon szeretünk síelni is, sokat járunk a Dunára, nagy kedvenc pedig a tengeri vitorlázás. Mindkettőnknek megvan a hajóvezetői engedélye.

szerződéssel rendelkező ártalmatlanító, hasznosító cégekhez, hogy megismerjem a hulladékkezelési tevékenységüket, többek között a Győri Hulladékégető Kft.-hez, az aszód-galgamácsai veszélyeshulladék-lerakó telepre és az E-Elektra Kft.-hez is. Feladataim közé tartozik az Atomerőmű Veszélyes Hulladék Üzemi Gyűjtőhelyére (Toxikus tároló) beszállított veszélyes termelési hulladékok hasznosító, ártalmatlanító cégeknek történő átadásának, szállításának szervezése. Munkám során folyamatosan egyeztetünk a Raktározási Osztály hulladékanyag-raktárával. Tevékenységem kiterjed a Környezetvédelmi és

Hulladékgazdálkodási Hatóság részére az adatszolgáltatások készítésére a keletkezett és átadott hulladékokról. Hatósági ellenőrzésen, tervszűrin kell részt vegyek. Időszakosan környezetvédelmi ellenőrzések szervezése, lebonyolítása is hozzám tartozik. Jelenleg végzem az „5 hetes” atomerőművi üzemeltetési alapok tanfolyamot, amit nagyon hasznosnak érzek, mert tényleg egy átfogó képet ad az erőmű működéséről, amely a munkámban is nagy segítséget jelent.

– *Voltak kezdeti nehézségeid, olyanok, amelyekre nem számítottál?*

– Az első bejárásokon azt éreztem, hogy sosem fogok megtalálni

Két összeillő ember

Vadai Zsuzsa | Fotó: saját archívum

Rákóczi Rózsa és Orbán Mihály

Ha talicskát kell tolni, az sem számít!

Rózsa – Gádoroson, egy kis Békés megyei faluban születtem és töltöttem a felhőtlen gyerekkoromat. Békéscsabán tanultam tovább, és végeztem földmérőként.

Az osztályfőnököm úgy köszönt el tőlem, „magának, ha talicskát kell tolni, az sem számít, csak jó legyen a társaság”, és ez így van a mai napig is.

Érettségi után ebben a szakmában dolgoztam, és éltem harminc éven át Szegeden. Szerettem a várost, a munkámat, és boldogságomra ott született Nóra lányom.

Gyerekkori barátság

Misi – Én is Gádorosról származom, Rózsával együtt gyerekeskedtünk, és sok kellemes időt töltöttünk el közösen. Barátságunk később is megmaradt, sokáig leveleztünk egymással, de egyre ritkultak a levelek, és az élet elsodort bennünket más irányba.

Első és utolsó munkahelyem

Misi – Kecskemétre kerültem a Gépipari Automatizálási Műszaki Főiskolára, és 1978-ban, a diploma megszerzése után jöttem az akkori Paksi Atomerőmű Vállalathoz. A Sugárvédelmi Osztályra sugárvédelmi szolgálatvezetőnek vettek fel, majd a sugárfizikai labor, később a met-

rológiai üzem vezetőjének neveztek ki. A munka mellett villamosmérnöki diplomát szereztem a Budapesti Műszaki Egyetemen.

Szakmai elismerések

Misi – A cég megadott minden segítséget ahhoz, hogy szakmailag fejlődjünk, és európai színvonalú laborokat építsünk fel.

Elismerték a munkámat, fiatalon megkaptam az Atomerőmű Építéséért, a Kiváló Ifjú Szakember és később a Céggyűrű kitüntetését.

A 43 év alatt rengeteg újításom volt a szakmában, és a Találmányi Hivataltól megkaptam a Kiváló Újító ezüst és bronz fokozatát.

2019-ben az Óbudai Egyetemen metrológus (mérés tudománya) szakmérnök diplomát szereztem, amit még a nyugdíjba vonulásom előtt tudtam hasznosítani.

Szerettem a munkámat, szép emlékeim vannak a pályafutásomról.

Átadtam a kollegáimnak a stafétabotot, és 2021 januárjától nyugdíjas vagyok.

Különleges esküvő

Rózsa – Éppen a szinglik életét éltem, amikor örömömre és meglepetésemre, a harminc éve nem látott gyerekkori jó barátom – aki Pakson élt – rám talált az IWIW-en. Misi is magára maradt, megözevgyült, újra

találkoztunk, aztán újra meg újra, egyre többet. Majd barátaink és a család jelenlétében 2008. július 4-én, Kustánszegen egy kempingben mondtuk ki a boldogító igent.

Nehéz volt Szegedtől az elszakadás, hiszen ott éltem le fél életemet, és ha nem is örökre, de el kellett válnom a barátaimtól, kollégáimtól és a legfájdalmasabb pont, hogy a lányomtól is.

Az álmok valóra válnak

Rózsa – Szeretünk kerékpározni, és a férjemmel az első túránk Paksról Györkönybe vezetett. Mikor beértünk ebbe a szép kis sváb faluba, mindketten úgy éreztük, ez az a hely, ahol élni szeretnénk, és ez így is lett. Mindig ábrándoztam egy fehérre meszelt tornácos parasztházról, és az álmok valóra váltak. Itt folytatódott a gyerekkori barátságunk, ami igazi tartalmas kapcsolattá érett ebben a fehérre meszelt tornácos kis házikóban.

Újrakezdés

Rózsa – Nehéz volt a kezdet, voltam munkanélküli, napszámos, szociális gondozó és ápoló, majd 2012-ben felvettek az erőműbe.

A primer körben lévő sugárfizikai laborban kalibráló technikusként dolgoztam. Műszaki végzettségem révén és a kollégák segítségével sikerült elsajátítanom a szükséges ismereteket. A vezetőkkel és a munka-

társaimmal is jó viszonyt ápolunk a mai napig.

Negyvenéves munkaviszony után, 2022 szeptemberében vonultam nyugdíjba.

A „CSALÁD”

Rózsa – Mindig három gyereket szerettem volna, így ez is sikerült. A pá-

rom lánya, Lívia és családja Piliscsén élnek festői környezetben, egy gerendaházban, három gyönyörű gyerekkel. Csanád negyedikes, nagyon szorgalmas és tehetséges futballista, Kincső második osztályos és lovagol, Áron most lesz két éves.

Fia, Levente Budapesten él és dolgozik.

Nóra lányoméék azóta is Szegeden élnek a két igazi cucci, örökmozgó lányakkal, Kata négy-, Mirus nem-sokára két éves lesz.

Édesanyám a szülőfalunkban, Gádoroson él, és boldoggá tesz, hogy még mindig van kihez hazamenni!

A falu legeredményesebb borásza

Misi – Györkönyben, a Pincehegyen vettünk egy présházat. Akkor indult a faluban egy OKJ-s borász-

képzés, amelyet elvégeztem, majd Rózsával megcsináltunk egy borbíráképzést is. Később egyre jobban belemélyedtem a borászat tudományába. Egyre finomabb borokat készítettem, és indultam a faluban szervezett borversenyeken. 2016-ban a legeredményesebb gazdaként öt boromat jutalmazták aranyéremmel.

A nyugalom szigete a Pincehegy

Misi – Befogadott bennünket a falu, és mi is nagyon megszerettük az itteni embereket. A Pincehegy hangulata, a borosgazdák vendégszeretete és a kiváló borok kíséretében megismerheti az ide kiránduló a helyi borkultúrát és a pincehegyi élet mélyen gyökerező hagyományait. Mindkettőnk nyugdíjas-búcsúztatója itt volt a Pincehegyen.

Összetartó csapat, meg kell becsülni

Misi – Fiatalkorom óta nagy kempingező vagyok, ahol igazi barátokra találtam. Elnöke vagyok a szekszárdi Táborozó Természetbarátok Egyesületének. Járjuk az országot lakóautókkal, lakókocsikkal, élvezzük ezt

a szabad életformát, az összetartást és a barátságot, amit a mai világban még jobban meg kell becsülni.

Ötféleképpen Mama

Rózsa – A legszebb dolog a szívemnek és lelkemnek, amikor ötféleképpen hallom, hogy MAMA! Igazi felüdülés az unokák társasága.

Az egyik legkedvesebb helyünk a Balaton, ahol a család apraja-nagyja szívesen élvezi a magyar tenger örömeit. Szeretünk utazni, télen szívesen látogatjuk meg a húgomat és családját, akik Floridában élnek. Az aktív pihenés híve vagyok (biciklizés, síelés, tánc, olvasás, jó filmek). Szeretek amatőr szinten alkotni a család és a barátok részére (festégetés, rajzolás, dekorációkészítés).

Nehogy unatkozzunk

Rózsa – Megvettük a mellettünk levő régi házat, amit szépen lassan újítgatunk. Amikor rendezvények vannak a faluban, sokan keresnek szállást, és egy kicsit mi is szeretnénk hozzájárulni a hiány pótlásához. Mondtam Misinek: te csinálod a jó bort, én meg a szíveslátást.

Nyugdíjba vonult kollégáink

2022. szeptember–október

Bolla Lajos primer körű gépész
MVIGH ÜVIG ÜVFO RO

Cseh János Gábor berendezésfelelős
MVIGH MIG MFO VIMO

Csányiné Kern Aida Erika
humánpolitikai előadó
MTIG HUFO MSZO

Wascher Pál gondnok
MTIG TSZFO SZO

„Egy nívó volt az atomerőműben dolgozni”

Orbán Ottilia | Fotó: Bodajki Ákos

Mindig nagy öröm számomra, ha egy régi motorossal találkozom. A szomszédunkban erőteljesen folyik az építkezés, amiről eszembe jutnak a kezdetek, amikor az ország első atomerőműve emelkedett ki egy halom földkupacból. Látom magam előtt, ahogy a hernyóbuszok hatalmas tömeget megmozgatva szállítják az építők munkásokat. Mindenhol hatalmas a tömeg, néha érthetetlen nyelven hadoválnak, a hangsúlyból érzem, hogy megint kezdődik egy újabb fárasztó nap a számukra, de mindig ott bujkál bennük a reménykeltő kacagás, hiszen itt valami nagy dolog készül. Ebben „nőttünk” fel, ezt hoztuk magunkkal a következő erőműves nemzedéknek. A tudás mellett az emlékeket is. Beszélgetőpartnerem Bodó Gyula, a Biztonsági Rendszer Osztály (BRO) művezetője.

– *Hogyan kezdődött a te atomos történeted? Milyen élmények és tapasztalatok jutnak eszedbe a kezdeti időszakról?*

– Úgy kezdődött, hogy az Édesanyám itt dolgozott a vegyészeten, és egyrészt ő is motiválta a jelentkezésemet, másrészt meg engem is érdekelt. Azért a megyében az atomerőmű már akkor is egy kiemelt munkahely vagy lehetőség volt. Elektroműszerészként akkor kihívásként is érdekelt. Előtte én a tolnai Gép- és Műszeripari Szövetkezetben dolgoztam, onnan vonultam be katonának, majd jelentkeztem ide. Amikor 1988 áprilisában idejöttem az erőműbe, már mind a négy reaktor működött, és jókat hallottam róla. Izgalommal teli volt a kezdeti időszak. Már 35 éve itt vagyok, és viszonylag hosszú távú időket szoktam eltölteni egy helyen. Nem vagyok egy vándorló típus. Eleve nem két napra gondoltam, amikor idejöttem. Aztán itt is ragadtam.

– *Mit jelentett neked akkor egy atomerőműben dolgozni?*

– Ez egy jó lehetőség volt számomra. Mindenképpen egy nívó volt az atomerőműben dolgozni. Számomra egyfajta értékmérő is volt. Ha valaki az erőműben dolgozhat, az már megüt egy szakmai szintet. Egyébként az összes kollégámon éreztem, hogy a szakmájában jók, de sokan voltak kiemelkedő tudásúak is, akiktől tanulni lehetett. Az atomerőműnek akkoriban volt egy jelentős elismertsége, kiemelkedő munkahelynek számított, ma már sajnos ez jelentősen csökkent, és ez komoly hiba. Ez ellen tenni is kellene valamit.

– *A kezdeti pályafutásod hogyan alakult?*

– A Műszerkarbantartó Osztályra kerültem műszerészként 1988-ban. Menet közben változott az elnevezése, és kicsit a tevékenységünk is bővült, de gyakorlatilag ugyanaz a terület. Akkoriban főképpen a blokkvezénylőkben, közös üzemi vezénylőkben elhelyezett megjelenítő műszerek, határérték-kapcsolók, távadók stb. javításával és karbantartásával foglalkoztunk. Ez az időszak tartott 2000-ig. Abban az évben jött létre az osztályon belül egy csoport, a Folyamatirányító Rendszer Csoport, ahova átkerültem. Az új technológiák karbantartására, javítására voltunk hivatottak. Akkortájt indult a vegyészeti tisztító-, folyékonyhulladék-feldolgozó rendszereknek a kiépítése, illetve bizonyos régebbi technológiák rekonstrukciója. Ehhez újfajta vezérlőberendezések, programozható logikai eszközök tartoztak. Ezeket a technológiákat helyeztük üzembe és üzemeltettük, majd 2007-ben kineveztek művezetőnek. Azóta dolgozom ebben a beosztásban a mai napig. Három éve Sárközi Tibor osztályvezető felkért arra, hogy adott esetben helyettesítsem. Amivel még bővült a mindennapi tevékenységem a 2000-es évek eleje óta, hogy részt veszek a különböző tanfolyamokon való oktatásokban, ez leginkább az atomerőművi irányítástechnikai műszerész tanfolyamra vonatkozik. Szekunder műszereket és jelátalakítókat oktatok. Ennek kapcsán 2018-ban részt vettem egy minősített oktatói tanfolyamon is, így már képzett oktató vagyok.

Ha már így az oktatás szóba került, azt megemlítem, hogy 2016-ban fél éven keresztül az ESZI-ben voltam óraadó, ami egy rendkívül jó tapasztalat volt. Jólesett a

megkeresés, és érdekes kihívás volt. A tanári asztalnak azon a felén álldogálni egész más – pláne ilyen fiatalok esetében –, mert ugye itt az erőműben a felnőttképzés a munkahelyi képzés, itt azért egészen másképp állnak az emberek az oktatóhoz, mint ott a diákok. Sajnálatos, hogy csak egy fél évig tartott, de pozitívan emlékszem vissza rá. Mióta művezető vagyok, átaltak a tevékenységeim, sok egyéb feladattal is fog-

lalkozom. Mióta Tiborral közösen, együtt dolgozunk, és ez az osztály az erőmű egyik legnagyobb osztálya, a közel 130 ember sok egyéb feladatot is ad. Így nemcsak műszaki, hanem gazdasági és humán feladatok is vannak.

– *Az erőműves 35 év alatt rendkívüli dolgok történtek a mindennapi feladatok mellett, ami sok energiát igényelt. Igyekezted a legjobbat adni magadból. Elismerte az erőmű ezt valamilyen formában?*

– Igen. Nagyon nagy büszkeséggel tölt el az, hogy 2009-ben Céggyűrűt kaptam, viszonylag fiatalon. Nem is számítottam rá. A jövőképeemben benne volt az, hogy talán egy ilyen kitüntetéssel a zsebemben szeretnék nyugdíjba menni. Ugyanebben az évben kaptam vezérigazgatói dicséretet is, majd 2017-ben Igazgatósági Nívódíjban részesültem. Nagyon büszke vagyok, hogy ezeket megkaptam.

– *Hogyan kapcsolódsz ki munka után, hiszen elég feszített a munkamenet nálatok?*

– Sportolás, helyel-közzel foci amatőrszinten, ezenkívül 2006 óta a paksi futballklubnak a műszaki berendezéseit felügyeljük egy kollégámmal, aki azóta elment nyugdíjba. A hosszú távú gondolkodás itt is

látható, mert ezt is most már 17 éve csináljuk. Eredményjelzők, biztonsági kamerarendszer működtetése a feladatunk, de ez egyben szórakozás is. Az összes NB I-es futballmérkőzésen részt tudok venni így itt Pakson. Szeretek még kirándulni, és persze ilyen általános dolgokat is tenni, mint színházba, moziba menni. A kulturális életben is amennyire lehet, igyekszem részt venni, bár az elmúlt két évben, amíg a vírushelyzet volt, ezt nagyon nem lehetett.

– *A családdról is mondanál valamit?*

– Van két gyermekem. A lányom Budapesten él, a pszichológia doktori képzésben már a második évet tapossa az ELTE-n. A fiam pedig a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Vízügyi Mérnöki Karán már célegyenesben van, már az utolsó féléveket járja. Ők természetesen adnak feladatot is, de sok lehetőséget is a közös programokra, így színházlátogatásra és mozizásra.

– *Mi a legfontosabb dolog az életedben?*

– Hogy minden így maradjon, ahogy van, ezt még sokáig lehessen így csinálni. Mindenkinek vannak az életében kisebb-nagyobb törések, kudarcok, kellemtelenségek, de ezeket feledve lehetőség szerint kell továbblépni. Ennél ne legyen rosszabb, ez így legyen még jó néhány évig.

– *Gondoltál-e arra, hogy ha újratekérhetéd az életed, ugyanezt az utat járnád be? Dolgoznál atomerőműben?*

– Igen. Persze apróbb módosításokat biztosan csinálnék. Tulajdonképpen én egy pillanatig sem bántam meg azt, hogy idejöttem dolgozni. Frázisnak tűnik, de én büszke vagyok rá, hogy atomerőműben dolgozom. Igyekszem is a környezetemben élőknek, ismerőseimnek mindenféle olyan információt adni az atomerőmű életéről, működéséről, hogy az embereknek a bizalmát az atomtechnológiába amennyire lehet, erősítsem. Nekem az atomerőművel nagyon pozitív a viszonyom, és amennyire lehet, a külvilág felé kimutatom, kimondom. Persze mint mindenben, ezen is lehetne javítani, volnának javaslataim is. Az utánpótlás-gazdálkodásban mindenképpen komoly erőket kellene tenni, amit jelenleg nem nagyon látok. Az oktatás révén valamennyire benne vagyok az utánpótlásban, mióta az osztály vezetésében is részt vehetek, az utódok kiválasztásában is közre tudok működni. Csak az a baj, hogy nagyon kevés ember közül lehet választani. Az utóbbi években jelentősen csökkent a dolgozni jelentkezők száma. Ez a jövőre nézve, pláne ha üzemidőhosszabbításban gondolkodunk, szerintem komoly probléma lehet.

Kissné Farsang Erika | Fotó: saját archívum

Nevünk: **Emmert Kamilla** és **Bendegúz**

Születésünk helye, ideje: Pécs, 2022. február 11.

Születéskori súlyunk: 2090 g, 2650 g

hosszúságunk: 45 cm, 47 cm

Első gyermekek vagyunk a családban.

Anya: Emmert-Major Bernadett, Deutsche Telekom Systems Solutions Hungary Kft., employee relations specialist

Apa: Emmert Olivér, a Villamos Műszaki Osztályon berendezéstechnológia-vezető

Nevem: **Fodor Zétény**

Születésem helye, ideje: Dunaújváros, 2022. május 27.

Születéskori súlyom: 4200 g, hosszúságom: 55 cm

Testvérem: Zalán, 3,5 éves

Anya: Fodor Krisztina, kormányablakban szakügyintéző

Apa: Fodor Zoltán, a Reaktorosztályon primer körű gépész

Nevünk: **Nagy Bianka** és **Blanka**

Születésünk helye, ideje: Pécs, 2022. június 4.

Születéskori súlyunk: 1230 g, 1280 g

hosszúságunk: 38 cm, 38 cm

Testvérünk: Bernadett, 2 éves

Anya: Nagyné Kókai Evelin Zsanett, a Szekszárdi Rendőrkapitányságon vizsgálótiszt

Apa: Nagy Dániel Csaba, az Atomix Kft.-nél betanuló turbinagépész

Nevem: **Káldi Enikő**

Születésem helye, ideje: Szekszárd, 2022. június 6.

Születéskori súlyom: 3480 g, hosszúságom: 54 cm

Testvéreim: Olívia, Adél, Ákos, Ádám, Szabina

Anya: Káldi-Ispán Enikő, általános
irodai asszisztens

Apa: Káldi Norbert, a Dozimetriai Osztályon
dozimetrikus

Nevem: **Házer Fanni**

Születésem helye, ideje: Szekszárd, 2022. július 21.

Születéskori súlyom: 3570 g, hosszúságom: 54 cm

Testvérem: Maja, 6 éves

Anya: Oravec Anett, a Közgazdasági Osztályon
gazdasági elemző

Apa: Házer Péter, az Irányítástechnikai Üzemviteli
Osztályon ügyeletes műszerész

Nevem: **Adorján-Incze Zétény**

Születésem helye, ideje: Szekszárd, 2022. július 26.

Születéskori súlyom: 3240 g, hosszúságom: 56 cm

Első gyermek vagyok a családban.

Anya: Adorján-Incze Mónika, egyéni vállalkozó

Apa: Adorján Bence, a Turbinaosztályon
turbínagépész

Nevem: **Balogh Zsombor**

Születésem helye, ideje: Szekszárd, 2022. október 1.

Születéskori súlyom: 3950 g, hosszúságom: 54 cm

Első gyermek vagyok a családban.

Anya: Balogh Judit, a paksi Mol-kútnál eladó

Apa: Balogh Zsolt,
a Turbina- és Forgógép-karbantartó Osztályon
karbantartó lakatos

Gyászközlemény

Kissné Farsang Erika | Fotó: saját archívum

Sági József (1941-2022)

2022. augusztus 16-án, 81 éves korában elhunyt Sági József, az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. nyugdíjasa. 1941. január 19-én született Madocsán. 1986. január 1-jén vették fel a Paksi Atomerőmű Vállalathoz. 1993. július 31-én történő nyugdíjazásáig az Üzemviteli Osztályon dolgozott villanyszerelő munkakörben.

Temetése 2022. augusztus 24-én a madoicsai temetőben volt, ahol családja, barátok, ismerősök, volt munkatársak vettek tőle végső búcsút.

Kalmár Gábor (1956-2022)

2022. október 5-én, életének 66. évében elhunyt Kalmár Gábor, az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. nyugdíjasa. 1956. május 30-án született Egerben. 1983. június 21-én vették fel a Paksi Atomerőmű Vállalathoz. 2014. december 31-én történő nyugdíjazásáig az Irányítástechnikai Műszaki Osztályon dolgozott vezető berendezésmérnök munkakörben.

Temetése 2022. október 14-én a martonvásári temetőben volt, ahol családja, barátok, ismerősök, volt munkatársak vettek tőle végső búcsút.

Gáspár Lajosné (1959-2022)

2022. október 6-án, 63 éves korában elhunyt Gáspár Lajosné, az MVM Paksi Atomerőmű Zrt. nyugdíjasa. 1959. november 24-én született Budapesten. 1986. január 2-án vették fel a Paksi Atomerőmű Vállalathoz. 2018. június 10-én történő nyugdíjazásáig a Közgazdasági Osztályon dolgozott gazdasági elemző munkakörben.

Temetése 2022. október 21-én a tolnai temetőben volt, ahol családja, barátok, ismerősök, volt munkatársak vettek tőle végső búcsút.

Az atomerőmű dolgozói megőrzik elhunyt munkatársaik emlékét.

Apróbetűs részek és tőmondatos „igazságok”

Prancz Zoltán | Fotó: stock.adobe.com

A napjainkban ránk zúduló információözön számos abszurditása között jól megfigyelhető két ellentétes szélsőség. Ezeket különösen célszerű tüzetesen megvizsgálni – úgyszólván nagyító alá vonni –, mielőtt bizalmat adnánk nekik, esetleg aláírnánk őket.

Az egyik szélsőség a jogrend által dominált nyelvezet. Ennek útvesztőit a köznyelv gyakran az „apróbetűs részek” kifejezéssel jelzi. Ez arra utal, hogy még egy jogilag szabatos szerződés is alkalmas szándékos megtévesztésre pusztán azért, hogy lényeges szempontokat kisebb betűmérettel szedve, periférikusan szerepeltet egy terjedelmes szövegen belül. Mindemellett a jogi nyelv – és itt most értsünk szigorúan mindenféle hátsó szándék nélkül alkalmazott jogi nyelvet – önmagában is egyfajta ellentmondást testesít meg. A törvényeket azok a törvényhozók alkotják, akiket a közember, avagy a „nép” jelöl ki erre a feladatra, azáltal hogy képviselőként a parlamentbe küldi őket, azzal a megbízással, hogy az ő – a „nép” – etikai értékrendjének, illetve a közjóról alkotott képének megfelelő törvényeket hozzanak. A törvényhozók – jó esetben – teljesítik megbízatásukat, meghozzák a „nép” által kívánt törvényeket. Csakhogy olyan nyelven, amit a „nép” nem ért. A kör tehát bezárul: a „nép” megbízásából, a „nép” érdekében meghozott törvényeket a „nép” nem érti. Már egy-egy paragrafus cizellált megfogalmazása is idegen a számára, hát még a különböző jogszabályok kapcsolata, egymás viszonylatában történő értelmezése. A köznyelv és a jogi nyelv között így közvetítőkre van szükség: jogászok hadára. A közvetítésüknek pedig nem melléleg tetemes ára van. (És akkor még nem beszéltünk a rosszhiszemű jogi csúrcsavarról, amiknek csak egy esete a sok közül az „apróbetűs részek” jelensége.)

A másik szélsőség, ami az előzővel éppen ellentétes, a társadalmi kérdések hamis leegyszerűsítése. Találó ezekre az ironikus megnevezés: „tőmondatos igazságok”. Ezek jellemzően semmitmondó általánosságok vagy – rosszabb esetben – kifejezetten hazug és manipulatív lózungok. Az utóbbiakra tipikus példa a megannyi összeesküvés-elmélet és ellenségkép fel-

mutatása. Ezek, amellett hogy nem terhelnek a széles látókörű gondolkodás fáradalmaival, még az önigazoló emberi természetnek is hízlelegnek, a következő sablonra épülve: Ez vagy az az embercsoport az oka minden bajunknak. Nem kell tehát törnöd a fejed a megoldáson, félre kell állítani őket, és a problémák megoldódnak. Te magad áldozat vagy, nincs részed a válságok kialakulásában. Tehát nem kell megváltoznod, nemhogy a jelmedben vagy a gondolkodásodban, de még az életviteled vagy a fogyasztói szokásaid szintjén sem.

Összegezve tehát, míg a jogi nyelv az érthetlenségével kirekeszti a laikusokat, addig a „tőmondatos igazságok” a megértés illúziójával vonják be őket.

Az ideális természetesen az lenne, ha minden szöveget, legyen az írott vagy mondott, az igazságra és érthetőségre törekvés jellemezne. A helyzet azonban nem errefelé látszik változni. Az információözön fonásai között hanyódóknak pedig aligha adható biztos recept az eligazodáshoz. A taglalt két szélsőségre nézve talán annyi tanácsolható, hogy ne törődjünk bele, ha valami érthetetlen, de az is legyen gyanús, ami túl könnyen érthető. Vagyis a gondolkodást sosem szabad megspórolni.

